

Pihla Leijo

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK), diakoniatyö
Opinnäytetyö, 2019

”VILJELE JA VARJELE”

**Laadullinen tutkimus kestävän kehityksen kasvatuksesta
rippikoulussa**

TIIVISTELMÄ

Pihla Leijo

”Viljele ja varjele” – Laadullinen tutkimus kestävän kehityksen kasvatuksesta rippikoulussa

59 s., 2 liitettä

Syksy 2019

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK), diakoniatyö

Opinnäytetyön tavoite oli toteuttaa laadullinen tutkimus kestävän kehityksen kasvatuksesta rippikoulussa. Tarkoituksena oli selvittää miten kestävän kehityksen kasvatusta toteutetaan rippikoulussa, miten tärkeänä se koetaan ja millaisia menetelmiä siihen käytetään.

Tutkimuksen aineisto kerättiin kesällä 2019. Aineisto koostui viiden evankelis-luterilaisen seurakunnan rippikoulutyöntekijän haastattelusta. Haastattelumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua, ja aineisto analysoitiin teemoittelun avulla. Työelämäyhteys toteutui tulosten viemisellä yhdellä haastatellun seurakunnalla.

Kestävän kehityksen kasvatusta näkyy seurakunnissa eri tavoin. Osassa seurakunnista se on rippikoulun läpäisevä teema, kun taas toisissa seurakunnissa aihe tulee esille vaihtelevasti ja työntekijöistä riippuen. Tutkimustuloksiin pohjautuen seurakunnissa on käytössä erilaisia kestävän kehityksen kasvatukseen menetelmiä. Aihetta käsittelevien oppituntien lisäksi on käytössä erilaisia toiminnallisia menetelmiä, kuten rastiratoja, pelejä, luontoretkeä ja valokuvausta. Toiminnallisten menetelmien lisäksi keskusteluja ja arjen toimintatapoja, kuten kierrätyksiä ja materiaalien käyttöä pidettiin toimivina menetelminä.

Haastattelujen perusteella rippikoulutyöntekijät pitivät kestävän kehityksen kasvatusta pääasiassa tärkeänä osana rippikoulua. Sen nähtiin pohjautuvan Raamattuun, Jumalan käskyyn viljellä ja varjella. Kestävän elämäntavan vastuu nähtiin ihmisen tehtäväksi, jota ei voi erottaa rippikoulusta. Konseptina rippikoulu nähtiin tavoitettavana väylänä nuorten kestävän kehityksen kasvatukselle. Tämän vuoksi aiheeseen laatuun tulisi myöskin panostaa, ja sitä tulisi kehittää muun muassa yhteisen linjauksen ja paremman johtamisen keinoin. Teemaa pidettiin kuitenkin toissijaisena rippikoulun teologien aiheiden rinnalla.

Asiasanat: kestävä kehitys, kasvatusta, rippikoulu

ABSTRACT

Pihla Leijo

“Take care and look after” – Qualitative research of education of sustainable development in confirmation training

59 p., 2 appendices

Autumn 2019

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Option in Diaconal Work

Bachelor of Social Services

The aim of this thesis was to execute a qualitative research of education of sustainable development in the confirmation training. The purpose was to find out how education of sustainable development is implemented in the confirmation training, how important it is seen, and what methods are used.

The research material was collected in the summer of 2019. The data consisted of interviews with five employees of confirmation training of Evangelical-Lutheran congregation. Focused interviews were used as the interview method and the material was analyzed with the help of theme design. The connection with working life was achieved by giving the results to the congregation of one interviewee.

Education of sustainable development appears in congregations in different ways. In some congregations, it is a cross-curricular theme, while in other congregations, the theme appears occasionally and depending on the employees. Based on the research results, congregations use different methods for the education of sustainable development. In addition to the lessons of the subject, various functional methods are used, such as bugloss tracks, games, nature tours and photography. In addition to functional methods, discussions and everyday procedures, such as recycling and using materials, were seen as workable methods.

According to the interviews, education of sustainable development was mainly seen as an important part of the confirmation training. It was seen to be based on the Bible, God's command to take care and look after. Responsibility for a sustainable lifestyle was perceived as a human task that cannot be separated from confirmation training. As a concept, the confirmation training was seen as an accessible way for educating young people on sustainable development. Therefore, the quality of the topic should also be invested in and developed through, among other things, common policies and better management. However, the theme was seen as secondary to the theological issues of the confirmation training.

Keywords: sustainable development, education, confirmation training

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 KESTÄVÄ KEHITYS JA KESTÄVÄN KEHITYKSEN KASVATUS	6
2.1 Kestävä kehitys.....	6
2.2 Ohjaavat säädökset	7
2.3 Kestävän kehityksen kasvatus	8
3 KIRKON KESTÄVÄ KEHITYS JA EKOTEOLOGIA	11
3.1 Kirkon kestävän kehityksen toimet ja ekumeeninen työ	11
3.2 Kestävän kehityksen kasvatus rippikoulussa	12
3.3 Ekoteologia	14
4 NUOREN PSYYKKINEN KEHITYS	16
4.1 Nuoruuden kehitysvaihe.....	16
4.2 Ympäristöahdistus.....	18
4.3 Rippikouluikäisten asenteet kestäväan kehitykseen	20
4.4 Kasvatuskulttuuri ja yhteiskunnalliset tekijät	23
4.5 Kestävä kehitys peruskoulussa.....	24
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	26
6 TUTKIMUSMENETELMÄT	27
6.1 Laadullinen tutkimus ja teemahaastattelu	27
6.2 Sisällönanalyysi ja teemoittelu	28
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	29
7.1 Tutkimusympäristö ja kohderyhmä	29
7.2 Aineistonkeruu	30
7.3 Analyysi.....	30
8 TUTKIMUKSEN TULOKSET	32
8.1 Kestävän kehityksen kasvatuksen määrittely ja merkitys.....	32
8.2 Kestävän kehityksen kasvatusten menetelmät	33
8.3 Seurakunnan yhteinen kestävän kehityksen kasvatus.....	35
8.4 Nuoren elämänvaiheen huomioiminen.....	37

8.5 Kestävän kehityksen kasvatuksen mahdollisuudet ja haasteet.....	38
9 POHDINTA	41
9.1 Eettisyys ja luotettavuus.....	41
9.2 Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kasvu	43
9.3 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset.....	47
LÄHTEET.....	51
LIITE 1. Haastattelurunko	57
LIITE 2. Saatekirje	59

1 JOHDANTO

Kestävän kehityksen kysymykset ovat kasvavissa määrin ajankohtaisia väestönkasvun, teknologisoitumisen, katastrofien, kulutuskulttuurin, resurssipulan ja globalisaation myötä. Aihe on viime vuosina noussut myös median ja politiikan kautta esiin räjähdysmäisesti. Vuonna 2013 tehtiin kartoitus ilmastonmuutokseen liittyvistä tutkimuksista. Johtopäätös oli se, että noin 97 prosenttia tehdyistä tutkimuksista tukee ajatusta ihmisen aiheuttamasta ilmastonmuutoksesta. (Cook ym. 2013, 6.)

Ideani opinnäytetyötä koskien oli kartuttaa tietoa kestävästä kehityksestä ja sen kasvatuksesta evankelisluterilaisen kirkon rippikoulussa. Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tehdä laadullinen tutkimus, jonka tutkimuskysymyksinä oli selvittää, miten kestävä kehitys kasvatuu rippikoulutyössä, minkä merkityksen rippikoulutyöntekijät näkevät kestävä kehitys kasvatuksella rippikoulutyössä ja mitä keinoja kestävä kehitys kasvatukseen rippikoulussa käytetään. Tutkimusmenetelmänä käytin teemahaastattelua, jolla haastattelin viittä vuonna 2019 rippikouluopetukseen osallistunutta työntekijää eri seurakunnista. Työelämälähtöisyyden olen opinnäytetyössäni toteuttanut lähettämällä tulokset yhden haastatellun seurakunnan tietoon.

Ajankohtaisuuden takia kestävään kehitykseen kiinnitetään entistä enemmän huomiota. Koska nuorilla on suuri vaikutus tulevaisuuden kestävään kehitykseen, on kiinnostavaa tutkia, miten nuorten kestävä kehitys kasvatukseen panostetaan. Mielenkiintoisen haasteen kasvatukseen tuo ympäristöahdistuksen ilmiö, joka on erityisen yleistä nuorten keskuudessa (Myllyniemi 2017, 36; Pihkala 2017, 22).

Ympäristönä rippikoulu on mielenkiintoinen kohde, sillä Suomessa rippikoulun osallistujamäärä 2010-luvulla on ollut keskimäärin 85,3 prosenttia rippikouluikäisistä. Luku tekee Suomesta ainutlaatuisen maan Euroopassa, sillä missään muussa maassa osallistumisprosentti ei ole yhtä korkea kuin Suomessa. (Suomen evankelisluterilainen kirkko. Uutishuone. Tiedotarkisto.) Kestävää

elämäntapaa on ajankohtaisuutensa vuoksi korostettu myös uusimassa rippikoulusuunnitelmassa (Suuri Ihme -rippikoulusuunnitelma 2017).

2 KESTÄVÄ KEHITYS JA KESTÄVÄN KEHITYKSEN KASVATUS

2.1 Kestävä kehitys

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa yhteiskunnallista muutosta. Sen päämääränä on turvata niin nykyisille kuin tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Päätöksenteossa ja toiminnassa otetaan tasavertaisesti huomioon ympäristö, ihminen ja talous. Kestävä kehitys on jaettu ekologiseen, taloudelliseen sekä sosiaaliseen ja kulttuuriseen kestävyysalueeseen. (Ympäristöministeriö i.a.)

Ekologinen kestävyys tarkoittaa toimintaa, jolla otetaan huomioon luonnon monimuotoisuuden säilyminen ja ekosysteemien toimivuus. Tähän kuuluu oleellisena osana haittojen ehkäiseminen. Taloudellisella kestävyydellä viitataan talouden tasapainoiseen kasvuun. Tämä sulkee pois velkaantumisen ja luonnonvarojen hävittämisen. Tavarat ja palvelut tuotetaan maailmanlaajuisesti siten, että säästetään luonnonvaroja ja energiaa. Jotta kestävä talouteen päästäisiin, tulisi tavaroita ja palveluja tuottaa nykyistä vähemmän ympäristöä rasittain. (Aarnio-Linnanvuori 2010, 20–21.)

Sekä sosiaalinen että kulttuurinen kestävä kehitys on ihmisten oikeudenmukaisesta kohtelusta. Tavoitteena on luoda hyvinvoinnin edellytykset sukupolvelta toiselle. Sosiaalisessa kestävässä kehityksessä annetaan ihmisille mahdollisuudet tuoda esille huolenaiheitaan, vaikuttaa tulevaisuuteensa ja vaatia oikeuksiaan. Siinä panostetaan esimerkiksi ihmisten yhdenvertaisuuteen, sukupuolten tasa-arvoon sekä siihen, että jokaisella olisi oikeus sosiaaliseen hyvinvointiin, osallisuuteen ja parhaaseen mahdolliseen terveyteen. (Ympäristöosaava ammattilainen i.a. Sosiaali- ja terveysala. Kestävä kehitys.) Haasteina ovat siis esimerkiksi köyhyys ja terveydenhuollon ja koulutuksen järjestäminen (Aarnio-Linnanvuori 2010, 21). Kulttuurinen kestävä kehitys tarkoittaa luovuuden ja kulttuurisen moninaisuuden huomioimista. Oman kulttuurin lisäksi kunnioitetaan ja hyväksytään myös muiden kulttuurien olemassaoloa ja erilaisuutta. Myös

kulttuurien väliseen yhteiseloon panostetaan. (Ympäristöosaava ammattilainen i.a. Sosiaali- ja terveysala. Kestävä kehitys.)

2.2 Ohjaavat säädökset

Yhdistyneet kansakunnat on esittänyt kestävän kehityksen agendan 2030, joka määrittää kestävän kehityksen tavoitteet vuoteen 2030 mennessä. Ne ovat laajapohjaisten hallitusten välisten neuvotteluiden tulosta ja luonteeltaan yhtenäisiä ja maailmanlaajuisia. Tavoitteissa on otettu huomioon eri maiden realiteetit, valmiudet ja kehitystasot, ja ne on asetettu viitteellisiksi, niin että kukin hallitus voi asettaa omat kansalliset tavoitteensa näiden maailmanlaajuisien tavoitteiden mukaisesti. (United Nations i.a.)

Tavoitteina on poistaa köyhyys ja nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta sekä edistää kestävää maataloutta. Lisäksi tarkoitus on taata hyvinvointi, laadukas koulutus ja elinikäiset oppimismahdollisuudet kaikille. Sukupuolten välistä tasa-arvoa ja etenkin naisten ja tyttöjen oikeuksia vahvistetaan, ja veden saaminen ja kestävä käyttö, sanitaatio sekä edullinen ja kestävä energia varmistetaan kaikille. Kaikkia koskevaa kestävää talouskasvua, teollisuutta, infrastruktuuria ja työllisyyttä edistetään, ja eriarvoisuutta maiden sisällä ja välillä vähennetään. Tavoitteina on taata turvalliset, kestävät kaupungit, varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys, toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan sekä säilyttää meret ja niiden luonnonvarat. Lisäksi tavoitteena on suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden ja metsien kestävää käyttöä, taistella aavikoitumista vastaan sekä estää luonnon monimuotoisuuden tuhoutuminen. Myös rauhanomaisia yhteiskuntia ja oikeuspalveluiden piiriin pääsyä edistetään sekä kestävän kehityksen toimeenpanoa ja globaalia kumppanuutta tuetaan. (United Nations i.a.)

Ympäristönsuojelulaki (527/2014) toteuttaa kestävän kehityksen periaatteita. Lain mukaan ympäristön pilaantumista tulee ehkäistä, terveellinen, viihtyisä, luonnontaloudellisesti kestävä ja monimuotoinen ympäristö on turvattava, jätteiden syntyä ja haittoja tulee ehkäistä, ympäristöä pilaavan toiminnan vaikutusten

arviointia on tehostettava, kansalaisten mahdollisuutta vaikuttaa ympäristöä koskevaan päätöksentekoon on parannettava, luonnonvarojen kestävää käyttöä tulee edistää, ilmastonmuutosta täytyy torjua ja kestävää kehitystä tulee tukea. (L 527/2014.)

Nykyinen hallitusohjelma kantaa kestäväen kehityksen näkökulmaa vahvasti, mikä näkyy jo ohjelman nimessä: ”Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta”. Hallitusohjelman pyrkimyksissä on edistää ekologisesti kestävää Suomea muun muassa fossiilivapaalla sähkön ja lämmön tuotannolla 2030-luvun loppuun mennessä sekä hiilinielujen, kiertotalouden ja lähi- ja luomuruokatuotannon vahvistamisella. Talouden kestävyys pyritään hallitusohjelman mukaan turvaamaan muun muassa työllisyysasteen nousulla 75 prosenttiin nykyisen hallituksen aikana sekä yrittäjyyteen tukemisella. Talouspolitiikan tavoitteina ovat myös julkisen talouden tasapaino vuonna 2023, eriarvoisuuden väheneminen ja tuloerojen pieneneminen sekä hiilineutraali Suomi vuoteen 2035 mennessä. (Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma 2019, 12, 33–43).

Sosiaalinen kestävyys näkyy hallitusohjelmassa muun muassa lupauksina syrjimättömyydestä ja sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta. Tavoitteina on lapsi-, perhe- ja ikäystävällisyyden edistäminen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden parantaminen. Kulttuurinen ulottuvuus on huomioitu luovien alojen työpaikkojen lisäämisellä ja kulttuuripalvelujen paremmalla saavutettavuudella. (Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma 2019, 12, 9–10, 144–148, 171–172).

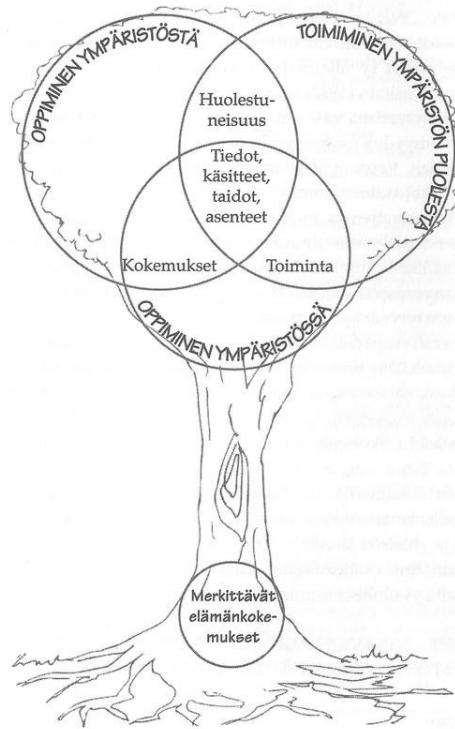
2.3 Kestäväen kehityksen kasvatusta

Ympäristökasvatusta määritellään kasvatukseksi, jolla tuetaan omaksumaan ympäristövastuullisia toimintatapoja. Käsite juontaa juurensa 1970-luvulle, jolloin vuoden 1977 YK:n ympäristökonferenssissa hyväksyttiin ympäristökasvatuksen tavoitteet. Tavoitteena on kasvattaa tietoisuuteen ja huoleen ekologisten, taloudellisten, sosiaalisten sekä poliittisten tekijöiden riippuvuudesta niin kaupunki-

kuin maaseudulla. Lisäksi tavoitteina on mahdollistaa kaikille ympäristön suoje-
luun ja parantamiseen vaadittavien tietojen, arvojen, asenteiden, sitoutumisen
ja taitojen saaminen sekä luoda uusia toimintamalleja yksilöille, ryhmille ja yh-
teiskunnalle. 2000-luvulla on alettu puhua kestävän kehityksen kasvatuksesta,
joka tuo paremmin esiin käsitteen ulottuvuudet pelkän ekologisen ajattelun si-
jaan. (Aarnio-Linnanvuori 2010, 10–11.)

Kristillinen ympäristökasvatus käsittää perinteisen ympäristökasvatuksen lisäksi
etsinnän ihmisen paikasta luomakunnassa. Ihminen on luotu Jumalan kuvaksi
ja luomakunnan tilanhoitajaksi. Heti luomiskertomuksen jälkeen Jumala antaa
Raamatussa (1. Moos. 2:15) käskyn viljellä ja varjella kaikkea luotua. Tämä ei
koske ainoastaan luontoa, vaan kaikkea, mikä kasvaa: kasveja, lapsia, kansoja.
Jumala loi kaiken hyväksi ja ihmisen kuuluisi ylläpitää tätä hyvyyttä. Syntiinlan-
keemuksen seurauksena ihmiskunta ei kuitenkaan täytä tehtävänsä hyvin.
Luomakunnan turmeleminen on vastoin Jumalan tarkoittamaa viljelyn ja varje-
lun tehtävää. Myös välinpitämättömyys on varjelemisen vastakohtaa. Tämän
vuoksi tarvitaan kestävän kehityksen kasvatusta. Tehtävä on huolehtimista,
mutta ei välttämättä huolestumista. Kyseessä on vakava, mutta iloinen tehtävä
kaikkien ja kaiken parhaaksi. (Pihkala 2010, 7, 19, 21, 27.)

Englantilainen Joy A. Palmer on kehittänyt ympäristökasvatusta jäsentävän
mallin, joka on saanut merkittävän aseman ympäristökasvatusohjelmien suun-
nittelussa. ”Palmerin puu” havainnollistaa kasvatuksen osa-alueet ja niiden yh-
teydet. Oppimisen osa-alueet ovat oppiminen ympäristössä, ympäristöstä, toi-
miminen ympäristön puolesta sekä merkittävät elämäkokemukset. (Aarnio-
Linnanvuori 2010, 13.)

KUVA 1. Palmerin puu (Peda.net. Kouvola. Perusopetus).

Roosa A. Stephenin mukaan nykyisestä tilanteesta voi pahimmillaan seurata luonnonvarojen vararikko, instituutioiden kaatuminen sekä alueelliset sekasorrot (Stephen 2010, 439). Tämän vuoksi panostus kestävän kehityksen kasvatukseen on tärkeää myös rippikouluissa peruskoulun ja kodista tulevan kasvatuksen ohella. Stephen on sitä mieltä, että meillä on kaikki mahdollisuudet voittaa nämä ongelmat. Ympäristönsuojelu, energiatehokkuus ja vaihtoehtoinen energia ovat tärkeässä roolissa panostaessa kestävyteen. Teknologia tarjoaa toivoa, sillä sitä kehittämällä voidaan saada ratkaisuja kestävän kehityksen ongelmiin. (Stephen 2010, 438–440.) Michael Stone lisää, että meidän ei tarvitse keksiä kestävää ihmisten yhteisöä. Voimme oppia yhteisöiltä, jotka ovat eläneet kestävän kehityksen mukaisesti vuosisatoja. Lisäksi voimme ottaa mallia kasvien ja eläinten ekosysteemeiltä. (Stone 2010.)

3 KIRKON KESTÄVÄ KEHITYS JA EKOTEOLOGIA

3.1 Kirkon kestävä kehityksen toimet ja ekumeeninen työ

Suomen evankelisluterilainen kirkko otti vuonna 2008 käyttöönsä oman ilmasto-ohjelman nimeltä Kiitollisuus, kunnioitus, kohtuus. Kiitollisuus Jumalan lahjoista herättää kunnioittamaan elämää ja luomakuntaa, ja kiitollisuudesta ja kunnioituksesta nousee kohtuuden tavoittelu. Ilmasto-ohjelma pohjautuu Raamattuun, ja se sisältää suositukset seurakunnille, kirkon jäsenille, kirkon hallinnolle, kirkon palvelu- ja lähetysjärjestöille ja Kirkon Ulkomaanavulle sekä suomalaiselle yhteiskunnalle ilmastoasioiden parantamiseksi. (Suomen evankelisluterilainen kirkko. Suomen evankelisluterilaisen kirkon ilmasto-ohjelma 2008, 22, 33, 42–59.)

Yksi kirkon ilmasto-ohjelman suosituksista seurakunnille on ympäristöjärjestelmän, ympäristödiplomin käyttöönotto (Suomen evankelisluterilainen kirkko. Suomen evankelisluterilaisen kirkon ilmasto-ohjelma 2008, 43). Se on seurakunnille suunniteltu väline, joka auttaa niitä kantamaan ympäristövastuuta ja kehittämään toimintaansa ympäristöystävälliseksi. Ympäristödiplomi auttaa seurakuntaa tunnistamaan toimintansa ympäristövaikutukset, asettamaan tavoitteet ympäristöhaittojen vähentämiseksi sekä organisoimaan tehtävät tavoitteiden saavuttamiseksi. Ympäristöjärjestelmä toimii kokonaisvaltaisesti ja määrittelee ohjeet muun muassa rakentamiseen, jätehuoltoon, hautausmaille ja liikenteeseen. (Suomen evankelisluterilainen kirkko. Ympäristödiplomin käsikirja 2012, 9, 11–12.)

Ympäristödiplomin saamisen edellytyksenä on seurakunnilta vaadittu vuodesta 2013 lähtien kirkon ilmastolaskurin käyttöä. Sen avulla seurakunnat ovat voineet selvittää hiilijalanjälkensä ja asettaa sen myötä tavoitteita sen alentamiseksi. Ilmastolaskurin käyttö on kuitenkin lopetettu sen ongelmallisuuden vuoksi, ja kirkon energia- ja ilmastostrategiaryhmässä kehitellään parhaillaan indikaattoria sen tilalle. (Sakasti. Seurakuntatyö. Ympäristö.) Kirkon energia- ja

ilmastostrategian tavoitteena on hiilineutraali kirkko vuoteen 2030 mennessä (Sakasti. Viestintä. Markkinointi ja kampanjat).

Hiilineutraalin kirkon tavoitteeseen liittyy vahvasti kirkon vuodesta 2012 järjestämä valtakunnallinen Ekopaasto-kampanja. Sen tavoitteena on innostaa ihmisiä liittymään pääsiäispaastoon ilmastonmuutosta hillitsevillä ratkaisuilla. Kohderyhmänä ovat erityisesti nuoret ja nuoret aikuiset, joita innostetaan mukaan yhteistyössä sosiaalisen median vaikuttajien kanssa. (Sakasti. Viestintä. Markkinointi ja kampanjat.)

Kirkkohallituksen päätöksestä kirkolla on ollut syksystä 2014 oma ympäristökasvatuspalkinto, joka myönnetään joka toinen vuosi. Palkinnon ajatuksena on tuoda esiin kirkon kentällä toteutuvia innovatiivisia ja tuloksia tuottavia ympäristökasvatuksen keinoja. Samalla motivoidaan muita seurakuntia ja kirkollisia toimijoita aktiiviseen ympäristökasvattamiseen. Palkinto myönnetään yksittäiselle seurakunnalle, sen piirissä toimivalle ryhmälle, muulle kirkolliselle toimijalle tai yksittäiselle henkilölle. (Sakasti. Seurakuntatyö. Kasvatus.)

Kestävän kehityksen eteen tehdään myös ekumeenista ja maailmanlaajuista yhteistyötä. Teemaa painottavia kirkkoliittoja ovat muun muassa Kirkkojen Maailmanneuvosto (KMN), Luterilainen Maailmanliitto (LML) ja Euroopan kirkkojen konferenssi (EKK). (Sipiläinen 2010, 45.) Suomen kirkkohallitus on antanut lisäksi seurakunnille suosituksen osallistua Maailman Luonnonsäätiö WWF:n Earth Hour -tapahtumaan sammuttamalla mahdollisuuksien mukaan valaistuksen kirkoista ja muista toimipisteistä tai järjestämällä rukoushetken nimellä ”Earth Hour – valon hetki. Kynttilärukous luomakunnan puolesta” (Sakasti. Seurakuntatyö. Ympäristö).

3.2 Kestävän kehityksen kasvatus rippikoulussa

Piispainkokous hyväksyi keväällä 2017 uuden Suuri Ihme -rippikoulusuunnitelman, joka on otettu seurakunnissa käyttöön viimeistään lokakuussa 2018. Suunnitelma on rippikoululaisten, isosten ja työntekijöiden yh-

teistyötä. (Sakasti. Uudistukset ja hankkeet. Rippikoulu-uudistus.) Suuri Ihme -rippikoulusuunnitelma (2017) sisältää osion siitä, miten nuorten kuuluu kantaa vastuu itsestään, toisista ihmisistä ja luomakunnasta.

Suuri Ihme -rippikoulusuunnitelman mukaan vastuu toisista perustuu kultaiseen sääntöön: ”kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille” (Matt. 7:12). Tämä sääntö koskee erityisesti sosiaalista ja kulttuurista kestävän kehityksen osa-aluetta, joissa olennaista on käyttää keinoja syrjäytymistä sekä fyysistä ja psyykkistä väkivaltaa vastaan. Rippikoulusuunnitelmalla pyritään siihen, että kristillisen uskon sanoma ihmisarvosta ja rakkaudesta voisi muotoutua konkreettiseksi, laajentua diakonian eri muotoihin ja juurtua elämäntavaksi. Monissa seurakunnissa tästä esimerkkinä ovat olleet muun muassa erilaiset rahankeräystepaukset katastrofikohteisiin. (Suuri Ihme -rippikoulusuunnitelma 2017, 39, 42–43.)

Nykyinen rippikoulusuunnitelma korostaa luomakuntaa Jumalan luomana maailmana, jonka kanssa ihminen kuuluu yhteen. Rippikoulussa tulisi edistää tämän yhteenkuuluvuuden löytymistä ja vahvistumista kokemusperäisellä kosketuksella luonnon kanssa. Tarkoituksena on etsiä keinoja syrjäytymisen, syrjinnän sekä fyysisen ja psyykkisen väkivallan ehkäisyyn. Ympäristöasioiden ja kestävän elämän ihanteen kuuluu näkyä kristityn valinnoissa, kuten rippikoulun käytännöissä. (Suuri Ihme -rippikoulusuunnitelma 2017, 42.)

Vihreät riparit on yksi kirkon sisällä toimiva hanke, joka vahvistaa kristillistä ympäristökasvatusta ja ekoteologiaa rippikoulussa ja isostoiminnassa. Tavoitteina on, että hengellinen elämä toteutuu nuorilähtöisesti luonnon ja ympäristön mahdollisuuksia huomioiden, luontoa ja ulkotiloja oppimisympäristöinä hyödynnetään, ymmärrys ihmisen toiminnan ja ympäristön hyvinvoinnin yhteydestä syventyy, luontosuhde ja käsitys ihmisestä osana luomakuntaa vahvistuvat ja kulluttamisen ja materialismin kulttuuri tulee haastetuksi. Vihreän riparin kriteerit täyttyvät silloin, kun nuoret laativat yhdessä kymmenen ympäristöpelisääntöä, joiden toteutumisesta pidetään huolta, ympäristöteema on esillä leirin eri ohjelmaosuuksissa, leirillä järjestetään vähintään yksi kasvisruokapäivä ja nuoret toteuttavat hartauselämää ja alttareiden rakentamista luomakunnan antimia

käyttäen. Kriteereihin kuuluu myös liikkuminen ja ajan viettäminen luonnossa sekä henkilökunnan suunnitelmien ja toteutusten, kuten yhteistyökumppaneiden, palveluiden sekä tuotteiden valinnan, tapahtuminen ympäristövastuullisesti. (Sakasti. Seurakuntatyö. Kasvatus.)

3.3 Ekoteologia

Ympäristökysymysten nousu keskeiseksi yhteiskunnalliseksi haasteeksi 1900-luvun loppupuolelta lähtien on lisännyt huomattavasti kristillistä luontoon liittyvää pohdintaa. Ekoteologialla tarkoitetaan yleensä tänä ajanjaksona tapahtunutta ajattelua ja toimintaa. Pohjimmiltaan kyse on sen pohdinnasta, millainen arvo luonnolla nähdään ja millainen tulisi olla ihmisen suhde luontoon. (Pihkala 2014, 233.)

Pauliina Kainulaisen (2013) mukaan ekologisten ongelmien syy löytyy ihmisten vääristyneestä suhteesta luontoon. Monille on syntynyt käsitys mekanistisesta maailmasta, jossa sielulle ja luonnon pyhyydelle ei ole sijaa. Kainulainen näkee osittain myös kristinuskon tulkinnoilla olevan luonnon pyhyyttä vähentäviä tekijöitä, kuten ihmiskeskeisyyden ja ajatus luonnonhallinnasta. Yhteyttä luontoon on menetetty, ja sen voi uudistaa vain Jumalan uudestisyntyttävä työ. Tarvitaan välttämätöntä pysähtymistä. (Kainulainen 2013, 30–34, 72.) Toisaalta sekä luonto- että ihmiskeskeiseen näkemykseen voidaan liittää ekoteologian korostus ihmisen vahvasta yhteenkuuluvuudesta luontoon. Tällöin myös ihmiskeskeinen näkemys puoltaa luonnon hyvää kohtelua, sillä luonnon vahingoittaminen on yhteenkuuluvuuden takia haitallista myös ihmiselle. (Pihkala 2014, 254.)

Raamattu antaa pohjaa luonnon arvostukselle. Sieltä löytyy muun muassa kohtia, joissa kielletään esineiden palvonta ja kunnioitetaan kiitoksella luontosuhdetta. Myös ihmisen vastuullisuus suhteessa eläimiin ja luontoon tulee vahvasti esille. Jumalan kuvana oleminen merkitsee erityistä vastuuta vaurioiden korjaamisesta. (Kainulainen 2013, 72–75.) Näkemyksenä on, että kaikkea pyhää ja Jumalaan liittyvää pidetään hyvänä ja sitä pitää kohdella hyvin (Pihkala 2014, 250). Kristinuskon myöskin korostaa nöyryyttä ja ihmisen sijoittumista kosmoksessa

pienemmälle ja maanläheisemmälle alueelle. Kristinuskolla ja valistuksella on erimielisyytensä, mutta niiden yhteinen ajatus on, että jos muuttuvassa maailmassa jostakin tradition piirteestä koituu julmuutta toisia ihmisiä tai lajeja kohtaan, piirrettä tulee muokata Jumalan valtakunnan kriteerien mukaisesti. (Kainulainen 2013, 118–119.)

Kainulaisen mukaan suomalainen ugrilaisuutta arvostava maailmankatsomus ja kristillisen tradition näkemys ihmisen paikasta kosmoksessa luovat pohjan kestäviin ratkaisuihin. Ugrilaisuus korostaa kasvun sijaan tasapainoa sekä ihmisen kokonaisuutta vain yhteydessä toisiin, ei erillisenä. Teknologisoituminen taas vie väärälle tielle ja vieraannuttaa luonnosta. Metsän teologian avainsanat ovat orgaanisuus ja kristuskeskeisyys. Välttämättömän mielenmuutoksen saavuttamiseksi on elettävä orgaanisessa yhteydessä syvimpiin armonlähteisiin eli Sanaan ja sakramentteihin. Tavoitteena on päästä armon varassa yhä enemmän Kristuksen kaltaisuuteen. Metsän teologian metodeina toimivat kontemplaatio eli syvällinen mietiskely ja askeesi eli ruumiillisesti ja henkisesti kurinalainen elämä. (Kainulainen 2013, 85–87, 115–119, 127.)

Ekoteologian tulkinta luomakunnan kohtalosta lopun aikoina antaa syyn luonnon huolehtimiselle. Teologiset tulkinnat luomakunnan kohtalosta voidaan jakaa kahtia joko käsitykseen, jonka mukaan täysin uusi luomakunta korvaa nykyisen tai ajatukseen nykyisen luomakunnan korjautumisesta. Ekoteologia korostaa yleensä luomakunnan korjaantumista, mikä antaa motivaation ja velvollisuuden pitää siitä huolta. (Pihkala 2014, 248.)

4 NUOREN PSYYKKINEN KEHITYS

4.1 Nuoruuden kehitysvaihe

Nuoruusiällä tarkoitetaan yksilön elämänkaaren vaihetta, jossa lapsuudesta siirytään nuoreen aikuisuuteen. Nuoruusvaiheen kehitys alkaa fyysisestä puberteetista, joka tapahtuu yleensä ikävuosina 12–22. Poikien puberteetti alkaa yleensä noin vuotta myöhemmin kuin tyttöillä. Nuorten kehitys tapahtuu yksilöllisesti ja eri aikoihin, mikä saattaa aiheuttaa monesti stressiä nuorelle. Puberteetin alkaminen on viime vuosina aikaistunut suomalaisnuorten keskuudessa. (Marttunen & Kaltiala-Heino 2011, 562–564.) Nuoruusikä on ensimmäisen kolmen ikävuoden lisäksi persoonallisuuden kehityksen tärkein vaihe. Persoonallisuudella tarkoitetaan kutakuinkin pysyviä taipumuksia ajatella, tuntea ja käyttäytyä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Vanhemmille. Lapsen kasvu ja kehitys.)

Nuoruusvaiheeseen kuuluu monia kognitiivisia, psykologisia ja sosiaalisia kehitystapahtumia. Tärkeimmät kehitystehtävät ovat oman täysikasvuisen kehon psykologinen tunnistaminen ja hyväksyminen, irrottautuminen lapsuuden emotionaalista riippuvuussuhteesta ja vanhemmista, tasavertaisten ystävyysuhteiden luominen ja siihen liittyvä oman arvomaailman kehittäminen, aikuisen minäkuvan ja identiteetin syntyminen sekä integroitunut, eheä persoonallisuus ja kyky tasavertaiseen parisuhteeseen. (Marttunen & Kaltiala-Heino 2011, 562, 566.)

Nuoruuden muutokset käyvät psyykkisesti usein raskaaksi. Etenkin tytöt suhtautuvat muutoksiin ristiriitaisesti, kun taas pojat suhtautuvat yleensä positiivisemmin. Toisaalta seksuaalisuuden kehitys on pojille ristiriitaisempaa. Muutokset vaikuttavat vaihteleviin kokemuksiin itsestä, jolloin myös käyttäytyminen, mieliala, ihmissuhteet ja mielenkiinnon kohteet vaihtelevat. Muutokset näkyvät väittelyinä vanhempien kanssa nuoren etsiessä heistä erillistä itseään. Väittelyillä on merkittävä rooli itsenäisyyden kokemisessa. Myös tunteet koetaan nuorena ainutlaatuisina, voimakkaina ja vaihtelevina. Tunteiden ilmaisu sanallisesti voi varhaisnuoruudessa olla haastavaa, ja se voi näkyä impulsiivisena käytök-

senä, tunteiden kieltämisenä tai ulkoistamisena. (Marttunen & Kaltiala-Heino 2011, 563.) Myös ajattelun mustavalkoisuus kuuluu nuoruusikään (Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Vanhemmille. Lapsen kasvu ja kehitys).

Mielialojen ja itsetunnon heilahtelut voivat vaikuttaa nuoren keskittymiseen koulussa ja näkyä levottomuutena sekä normien vastaisena käytöksenä (Marttunen & Kaltiala-Heino 2011, 563). Levoton ja lapsenomainen käytös johtuu myös osin siitä, että psyykkinen kehitys etenee fyysistä kehitystä hitaammin, mikä aiheuttaa reaktiot nuoren mielessä. Nuori yrittää hallita, purkaa ja käsitellä aggression tunteitaan muun muassa musiikin, vaatetuksen, lävistysten, elokuvien ja tietokonepelien avulla. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Vanhemmille. Lapsen kasvu ja kehitys.)

Median vaikutus murrosikäisen identiteetin rakentumisessa on korostunut. Elokuvien, tv-ohjelmien, mainosten ja netin sisältöjen kautta nuori peilaa itseään suhteessa maailmaan. Nuoren identiteetin muodostukselle itsen peilaaminen muihin on aikuistumis- ja ulkonäköpaineista huolimatta tärkeää, sillä se mahdollistaa maailman tarkastelun erilaisissa rooleissa. Julkisuuden henkilöistä tai lähipiiristä muodostuneet esikuvat ovat tärkeitä. Netillä ja sosiaalisella medially on suuri merkitys myös ystävyys-suhteiden luomisen ja ylläpidon kannalta. Lisäksi sosiaalista mediaa käytetään itseilmaisun ja itselle sopivan alakulttuurin ilmentämisessä. Nuori tarvitsee kuitenkin aikuisten tukea ja esimerkkiä vastuullisesta mediankäytöstä sekä tietoa siitä, millaiseen netin sisältöön voi luottaa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Vanhemmille. Lapsen kasvu ja kehitys.)

Nuoruusiässä aivojen toiminta järjestyy osittain uudelleen: uusia hermoyhteyksiä syntyy ja vanhoja karsiutuu. Nämä muutokset vaikuttavat kognitiiviseen kehitykseen, joka tekee nuoren ajattelun joustavammaksi ja suunnittelu, tavoitteellinen toiminta sekä päätöksenteko muuttuvat monipuolisemmiksi ja nopeammiksi. Myös impulssikontrolli paranee. Nuoruuden kognitiiviseen kehitykseen vaikuttaa paljon varhaislapsuuden tapahtumat ja kehitys. (Marttunen & Kaltiala-Heino 2011, 563.)

Kun nuori on saavuttanut kehityksessään fyysistä kasvua ja kypsymistä, hän alkaa kiinnostua ympäröivästä yhteiskunnasta aikaisemmasta poikkeavalla tavalla. Nuori alkaa muodostaa omaa arvomaailmaa ja moraalijärjestelmää sekä omia ihanteita ja päämääriä. (Marttunen & Kaltiala-Heino 2011, 564.) Yhteiskuntajärjestelmään perustuva moraalijärjestelmä tulee ajankohtaiseksi noin 15-vuotiaana. Nuori alkaa ajatella asioita yksilön hyvinvoinnin lisäksi koko yhteiskunnan kannalta. Ajattelu on alkuun usein voimakasta ja kriittistä, mutta se muuttuu koko ajan monisyisemmäksi ja ehdottomuus vaihtuu suvaitsevammaksi. Ajattelu ja ongelmanratkaisutaidot kehittyvät kaveriporukan, koulun, perheen tai vastuunkantoa ja ryhmätyötaitoja sisältävien harrastusten myötä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Vanhemmille. Lapsen kasvu ja kehitys.)

Erityisen tärkeää nuoren ajattelun ja moraalien kehitykselle on samalla tavalla ajattelevien ryhmä ja yhteiset pohdinnat. Ikätoverit sekä kodin ulkopuoliset mallit antavat nuorelle vaihtoehtoisia näkemyksiä arvoista, elämäntavoista ja uskomi-
sen muodoista. Nuori hakee omaa elämänkatsomusta ja kohdetta, jonka arvoihin hän voi sitoutua. Moraalijärjestelmä perustuu usein hyvien ihmissuhteiden vaalimiseen. Nuorella on halu olla hyvä ihminen, jolla on hyvä tarkoitus toiminnassaan, ja joka huolehtii toisten hyvinvoinnista. Nuoruudessa kehittyvä kyky ymmärtää paremmin asioita saattaa herättää nuorella ahdistusta. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Vanhemmille. Lapsen kasvu ja kehitys.)

4.2 Ympäristöahdistus

Kehitysvaiheet ovat hyvin merkittäviä ihmiselle. Niihin sisältyy aina myös ympäristösuhteen ulottuvuuksia. Ihmisen ja luonnonympäristön suhteen lisäksi ihmisen näkemyksiin ja toimintaan vaikuttaa yksilön suhde vanhempiin ja kasvattajiin. Usein kyse on kasvatuksesta ja mallioppimisesta. Myös lapsen ja nuoren välit kasvattajiin ovat merkityksellisiä, ja niissä korostuvat objektisuhte- ja kiintymyssuhteiden tavoin suhde äitiin. Vaikutukset suhteessa kasvattajiin voivat näkyä vastustamisena ja siten pyrkimyksissä ottaa valta-asemaa suhteessa luontoon ja ympäristöön tuhoisin seurauksin. Terve kasvu taas näkyy siten, että

ihminen ymmärtää itsenäisyytensä ja riippuvuutensa ja oppii käyttämään valtaansa vastuullisesti. (Pihkala 2017, 32–34.)

Panu Pihkala (2017) määrittelee ympäristöahdistuksen monenlaisiksi henkiseksi oireiksi, joita ihmisillä esiintyy ympäristöongelmiin liittyen. Ahdistusta voi ilmetä monella eri asteella ja tavalla. Koska ihminen on kokonaisuus, henkisen oireilun ohella ympäristöahdistus saattaa näkyä psykofyysisinä oireina. Suhteessa luontoon ihmisen kokonaisvaltaisuus vaikuttaa erityisellä tavalla, sillä ruumis on merkittäväällä tavalla – esimerkiksi yhteyttävien kasvien tuottaman hapen kautta – yhteydessä ekosysteemin kanssa. Ympäristöahdistukseen liittyy usein torjumista, kieltämistä ja vaikenemista, ja se voi kätkeytyä erilaisten toimintojen taakse, kuten suurentunut elektroniikan käyttö tai aktiviteettien määrä. Terapeuttien ja ympäristöahdistukseen perehtyneiden kouluttajien havaintojen perusteella ilmiö on hyvin laaja. Tutkimusten mukaan ympäristöhuolta esiintyy etenkin nuorten keskuudessa. (Pihkala 2017, 20–23.)

Rippikoulua edeltää varhaisnuoruuden vaihe, jolloin nuori alkaa tulla laajemmin tietoiseksi ympäristötuhoista, ja kysymykset niitä kohtaan aktivoituvat. Osapuolleen 10–14 vuoden iässä nuori käy läpi lapsuuden luopumisen prosessia, johon kuuluu väistämättä surun ja menetyksen kokemusta. Psykologisen ympäristöajattelun uranuurtajat, Harold Searles ja Shierry NicholSEN, tarkastelevat asiaa niin, että puhtaan lapsuuden ja ympäristön menetykset nivoutuvat psykologisesti toisiinsa. Lapsuuden menetyksen yhteydessä nuori voi alitajuisesti kokea ympäristön menetyksen ja tuhoutumisen väistämättömänä. Toisaalta nuori voi alkaa taistella niin lapsuuden kuin ympäristön menetystä vastaan. Teorian mukaan ulkoisen maailman tila alistetaan mielensisäisille prosesseille, jolloin mielen tilaa pyritään parantamaan ulkomaailmaan kohdistuvilla, helposti epärealistisilla toimilla, jotka lopulta vain pahentavat ympäristön ja sitä kautta ihmisenkin tilaa. Käänteisenä tilanteena aito ympäristöstä huolehtiminen vaikuttaa positiivisesti yksilön hyvinvointiin. Yhtenä reagointitapana on tilanteiden hallinta fanaattisina ja mustavalkoisina ajatuksina ja arjen tekoina, mikä saattaa näkyä esimerkiksi muiden syyllistämisenä. Koska ristiriidat ovat hyvin haasteellisia, huomio tulisi keskittää kykyyn käsitellä ambivalenssia, asioiden monimutkaisuutta ja

sitä, että itsessä on samaan aikaan sekä hyvää että pahaa. (Pihkala 2017, 39–41.)

Vuoden 2016 Nuorisobarometrissa käy ilmi, että nuoret ovat laajasti huolissaan ympäristötilanteen vuoksi. Sen mukaan 85 prosenttia 15–29-vuotiaista nuorista oli sitä mieltä, että tulevat sukupolvet tulevat kärsimään, jos nykyinen suhtautuminen luontoon pysyy ennallaan. Kuitenkin vain alle puolet luotti siihen, että asiaan löydetään maailmanlaajuisesti kestäviä ratkaisuja. (Myllyniemi 2017, 36.) Nuoren mieli on vielä avoin, joten nuoruusaika on otollista aikaa tarjota hyviä reagoititapoja. Muutoin on vaarana se, että nuoret ajautuvat erilaisten epäsuotuisien defenssien, kuten hedonistiseen kulutuskulttuuriin takertumisen, käyttöön ja mielenterveysongelmiin. (Pihkala 2017, 41–44.) Rippikoulu osuu siis merkittävään kohtaan kehitystä, minkä vuoksi teeman käsitteleminen yhdessä, arvokeskustelu ja kristillisen näkökulman esille tuominen on erityisen tärkeää.

Suuri Ihme -rippikoulusuunnitelma kehottaa myös huomioimaan ympäristöahdistuksen ja antaa ohjeensa sen kuulostelemiseen ja avoimeen keskusteluun. Toisaalta kestävästä kehitystä kohtaan välinpitämättömien ja aiheeseen kyllästyneiden nuorten kohdalla kehoitetaan herättelemään ympäristövastuuseen nostamalla esiin jokin yllättävä näkökulma tai lähestymistapa kestävästä kehityksen teemaan ja sen luomaan vastuuseen. (Suuri Ihme -rippikoulusuunnitelma 2017, 43.)

4.3 Rippikouluikäisten asenteet kestävästä kehityksestä

Anna Uitto kollegoineen (2004) on tehnyt tutkimuksen suomalaisten yläkouluikäisten asenteista ja arvoista kestävästä kehityksestä kohtaan. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että positiiviset asenteet ympäristövastuuta kohtaan korreloivat luontokeskeisiin asenteisiin ympäristöarvoja kohtaan. Samoin negatiiviset asenteet ympäristövastuuta kohtaan korreloivat ympäristöarvoihin liittyvien ihmiskeskeisten asenteiden kanssa. Positiivinen asenne piti sisällään ajatuksen siitä, että ympäristöongelmat ovat todellisia, ja negatiivinen asenne sisälsi välinpitämättömyyden ympäristöasioita kohtaan. Tutkimus osoitti, että puolet yläkouluikäisistä

uskoi siihen, että ympäristöasioihin pystyi vaikuttamaan itse sisäisen kontrollin kautta. Puolet sitä vastoin uskoi, että ulkoinen eli jokin muu taho kontrolloi muutosta. Positiivinen asenne korreloi sisäisen kontrollin kanssa ja negatiivinen asenne ulkoisen kontrollin kanssa. (Uitto, Juuti, Lavonen & Meisalo 2004, 86, 91–94.)

Luontokeskeinen asenne ympäristöarvoihin korosti luonnon pyhyyttä, eläinten oikeuksia ja sitä, että ihmisellä on usein luontoa tuhoava vaikutus. Sen mukaan myös tieteellä ja teknologialla on enemmän ympäristöä turmeleva kuin ympäristöongelmia ratkaiseva vaikutus. Ihmiskeskeisellä asenteella puolestaan oli utilitaristinen ja rationaalinen suhtautuminen ympäristöarvoja kohtaan. Se esimerkiksi laiminlöi eläinten oikeuksia ja salli eläinten lääketieteellisen koekäytön, mikäli sillä pelastettiin ihmishenkiä. (Uitto ym. 2004, 94.)

Tutkimuksen mukaan tyttöjen asenteet kestävästä kehitystä kohtaan ovat positiivisemmat kuin poikien. Tytöt olivat kuitenkin poikia vahvemmin sitä mieltä, että ympäristökysymysten ratkaiseminen ei ole niinkään rikkaiden valtioiden vastuulla. Tulosta tukevat myös muut tutkimukset. Muiden tutkimusten mukaan miehillä on aikuisiällä enemmän ympäristötietoutta, mutta naisilla on suurempi motivaatio käyttäytyä ympäristöystävällisesti. (Uitto ym. 2004, 83–84, 91, 95, 99.)

Tutkimuksen johtopäätöksenä oli, että kestävästä kehityksen kasvatus suomalaisessa peruskoulussa ei saavuta tavoitteitaan, sillä iso määrä oppilaista asennoituu negatiivisesti ympäristövastuuta kohtaan, ja he kieltävät ympäristöongelmat sekä muutostarpeen. Lisäksi tutkimukset osoittavat, että asenteella ja käyttäytymisellä on heikko tai olematon yhteys. Tämä selitetään ”vapaamatkustajuudella”. Nuoret eivät ole valmiita tekemään muutoksia, jos heidän elintasonsa kärsii. (Uitto ym. 2004, 96.) Tämän vahvistaa myös vuoden 2016 Nuorisobarometri (Myllyniemi 2017).

Myös Piispa ja Myllyniemi (2019) tarkastelevat suomalaisten nuorten näkemyksiä ilmastonmuutoksesta ja ympäristöongelmista. Huomionarvoista on, että kyseinen aineisto on kerätty ennen syksyllä 2018 herännyttä voimakasta keskustelua aiheesta. (Piispa & Myllyniemi 2019, 61–62.) Nuorisobarometri pohjalta

85–88 prosenttia 15–29-vuotiaista nuorista oli sitä mieltä, että ilmastonmuutos on ihmisten toiminnan aiheuttamaa ja tulevat sukupuolet tulevat kärsimään siitä. Nuorista 48 prosenttia kuitenkin uskoo, että ongelmiin löydetään ratkaisuja. Vain 16 prosenttia ei uskonut tieteen ja teknologian keinoihin. Noin 60 prosenttia näkee talouskasvun ja ekologisesti kestävänsä tulevaisuuden riitelevän keskenään. Tämä on selkeä ero vanhempaan ikäpolveen, joka näkee talouskasvun välttämättömänä ihmisten hyvinvoinnille. Nuorten näkemykset elintason parantumisesta on heikentynyt 2000-luvun alkuvuosista. Noin puolet nuorista toivoo, että ihmiset tinkisivät aineellisesta elintasostaan. Tulos on mielenkiintoinen, sillä tähän asti jokainen sukupolvi on ollut edellistä vauraampi, mutta nykyään etenkin nuorten keskuudessa tulotaso on heikentynyt. Tutkimuksen perusteella aineellinen hyvinvointi oli 11 kysytystä asiasta vähiten tärkein. Sen edelle menivät terveyden ja rauhan lisäksi jopa vieraiden kielten oppiminen. (Piispa & Myllyniemi 2019, 62–64.)

Huoli ja turvattomuuden tunne ilmastoasioita kohtaan nuorten keskuudessa nousi vuoteen 2008 asti, jonka jälkeen se kääntyi nopeaan laskuun. Viime vuosina huoli on taas noussut esille vahvemmin kuin koskaan. Tutkimuksen mukaan nuoret näkevät ilmastoasiat huolestuttavimpana aiheena muun muassa maahanmuuton, maailmanpolitiikan ja hyvinvointipalveluiden edellä. (Piispa & Myllyniemi 2019, 64–65.)

Nuorista 66 prosenttia ajattelevat, että tuotantoa ja kulutusta tulisi ympäristösyiden takia vähentää. Kuitenkin vain 42 prosenttia nuorista kertoo vähentäneensä kuluttamista. Koska arvot ja käytäntö ei näytä aina kohtaavan, tämän voi Piispan ja Myllyniemen mukaan tulkita niin, että yksilönvapaus ja vapaa kuluttaminen eivät riitä ratkaisemaan ilmasto-ongelmia, vaan niitä koskevat sääntely ja lait voisivat olla paikallaan. Kuitenkin 78 prosenttia nuorista näkee, että yksilön kulutus päätöksillä on vaikutusta. Lisäksi 59 prosenttia huomioi globaalien oikeudenmukaisuuden aspektin ja on sitä mieltä, että ekologisen jalanjäljen tulisi jakaantua tasaisemmin eri maiden välillä. Ympäristöä suojelevat yksilöpäätökset liittyvät nuorten keskuudessa enimmäkseen ostopäätöksiin ja eritoten kasvisruokavalioon siirtymiseen. (Piispa & Myllyniemi 2019, 65–66.)

Aiemman tutkimuksen mukaan nuorilla on ennenkin ollut ilmastohuolta ja siihen verrattavaa käyttäytymistä, mutta asenteet ovat muuttuneet iän myötä löyhemmiksi. Toisaalta ilmastokysymykset ovat tällä kertaa mahdollisesti tulleet jäädäkseen. Nuoret kuitenkin ihannoivat kestäväen elämäntavan kanssa ristiriidassa olevia asioita, kuten matkustamista. Ilmastohuoli näyttäisi joka tapauksessa lisäävän vaikuttamisaktiivisuutta äänestämisen, ehdolle asettumisen ja erilaisten mielenosoitusten ja järjestötoiminnan muodoissa. Toisaalta nuorilla ei vielä ole täysimittaista valta-asemaa, joten vaikuttaminen on vielä vanhemman sukupolven käsissä. (Piispa & Myllyniemi 2019, 66–67.)

4.4 Kasvatuskulttuuri ja yhteiskunnalliset tekijät

Kulttuuri on tapa, jolla yhtenäinen ihmisryhmä järjestää elantonsa ja yhteiset asiat. Se pohjautuu arvoihin, käsityksiin ja uskomuksiin, jotka muokkaavat ihmisten käytöstä sukupolvien yli. Kulttuurin pohjalta muodostuvat muun muassa yhteiskunnan rakenteet, instituutiot, uskonto, työelämä ja teollisuus. Nuorten kannalta oleellista on se, että kaikki kulttuurin osatekijät muodostavat ympäristön, joka vaikuttaa ihmisen kehitykseen, käyttäytymiseen ja mielenterveyteen. Merkittäviä vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi asuinympäristö ja sosioekonominen aseman, vertaisryhmät ja koulu. Yhteistä nuorille on koulu, mutta se koetaan ja siihen reagoidaan hyvin yksilöllisesti. (Almqvist 2004, 77–84.)

Veli-Matti Värriin (2018) mukaan kunkin aikakauden ihanteet ja periaatteet ohjaavat yksilöiden identifioitumista ja arvosuuntautumista. Hänen mukaansa kasvatusta on sitoutuneena aikakauden kulttuuriin ja on siten altis mukautumaan nykyään teknologisen maailmankuvan osaksi. Värriin mukaan aikamme koulutuspolitiikka vahvistaa kulutuskulttuuria korostaen vapaata taloudellista kilpailua ja on sen takia kykenemätön tuottamaan ratkaisuja ekologiseen kriisiin. Näkemystä vahvistaa kasvatusteoreetikko Ari Kivelä (2004). Värriin (2018) mukaan kasvatustajattelu ja –instituutioiden tehtäviä tulisi uudistaa, jotta elämä maapallolla jatkuisi ja tulevien sukupolvien elämä olisi ihmisarvoista. Hän näkee kehityksessä kuitenkin toivon perspektiivin. Individuaatio eli yksilöityminen ja yhteiskunnan

demokratia edellyttävät kasvatukselta luovuutta, joka mahdollistaa uuden elämänmuodon. (Värri 2018, 28–37.)

4.5 Kestävä kehitys peruskoulussa

Suomen peruskouluopetuksessa kestävän kehityksen teema tulisi ottaa huomioon kaikissa kouluaineissa: äidinkielessä, vieraissa kielissä, matematiikassa, biologiassa, maantieteessä, fysiikassa, kemiassa, terveystiedossa, uskonnossa, etiikassa, historiassa, musiikissa ja kuvataiteessa, liikunnassa sekä kotitaloudessa. Peruskouluopetuksen tavoitteena on, että oppilaat ymmärtävät ihmisten hyvinvoinnin edellytykset, luonnonsuojelun välttämättömyyden ja näiden suhteen toisiinsa sekä oppivat havainnoimaan ja selventämään ympäristön ja hyvinvoinnin muutoksia ja toimimaan niiden hyväksi. Tarkoituksena on myös oppia arvioimaan kulutuksen vaikutuksia, omaksua kestävän kehityksen eteen tehtävät toimet ja edistää niitä omalla paikkakunnalla sekä ymmärtää niiden merkitys maailmanlaajuisella tasolla, niin nykypäivänä kuin tulevaisuudessa. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 15–25.)

Kestävän kehityksen opetuksen ydinsisältöjä peruskoulussa ovat ekologinen, taloudellinen, kulttuurinen ja sosiaalinen kestävä kehitys, itsenäinen ja yhteisöllinen vastuu, ympäristöarvot, kestävä elintapa, kulutuskäyttäytyminen ja vaikutukset ja kotitalouden hoito. Tavoitteena on osata eritellä ympäristöuhat, kuten väestönkasvu, köyhyys ja nälkä ja kehityksen vaikutus niihin sekä tuotannon ja energiankulutuksen päästöt. Tarkoituksena on myös oppia ekologisen talouskasvun ja yrittäjyyden periaatteita. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 15–25.)

Kestävän kehityksen kasvatuksen tavoite on yhtenäistää kestävän kehityksen periaatteet, arvot ja käytännöt koulutuksen eri osa-alueisiin. Tämän linjauksen on alleviivannut myös YK vuosiksi 2005–2014. Linjaus saavutti hyvin päämääräänsä peruskouluopetuksessa ympäri maailmaa. Myös Suomen opetussuunnitelmaan tuli uudistuksia vuonna 2014. Kestävän kehityksen kasvatuksen tehokkuutta on pyritty tutkimaan nopealla kasvulla, mutta tuloksia siitä on vielä yllät-

tävän vähän. Tutkimukset kuitenkin osoittavat, että koulun kestävän kehityksen kasvatuksella on vaikutusta oppilaiden tietoisuuteen ja toimintaan. Tämän vuoksi on tärkeää keskittyä opettajien pätevyyteen asiassa. (Uitto & Saloranta 2017.)

Opettajien kestävän kehityksen tietoudesta ei ole paljon tutkimustietoa. Yleisesti opettajien on haasteellista ymmärtää kestävän kehityksen eri ulottuvuudet ja sisällyttää teema opetukseensa. Uiton ja Salorannan (2017) tutkimuksesta kävi ilmi, että opettajat eivät ottaneet kestävää kehitystä esiin kovin usein opetuksessaan. Opettajilla oli merkittäviä eroja heidän käsityksissä pätevyydestään kestävän kehityksen kasvattamisessa sekä siinä, mitä kestävän kehityksen ulottuvuuksia (ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen) he painottivat. Opettajien iällä oli pieni vaikutus asiaan, mutta sukupuolella, koululla ja sen sijainnilla ei ollut merkitystä. Osa opettajista käytti kokonaisvaltaista kestävän kehityksen lähestymistapaa opetuksissaan ja piti esillä kaikkia kestävän kehityksen ulottuvuuksia. Tämä toteutui etenkin biologian, maantieteen ja historian opetuksessa. Osa opettajista puolestaan huomioivat opetuksessaan vain yhden ulottuvuuden, mikä näkyi lähinnä kielten ja matemaattisten aineiden kohdalla. Hyvinvointi ja sosiaalinen kestävä kehitys nostettiin esiin useimmiten, kun taas ekologinen, taloudellinen ja kulttuurinen näkökulma jäivät taka-alalle. Tutkimus osoitti, että kestävän kehityksen kasvattamista pitäisi huomioida enemmän opettajien koulutuksessa. (Uitto & Saloranta 2017.)

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, ja sen tarkoituksena on selvittää kestävä kehityksen kasvatuksen toteutumista rippikoulutyössä.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Miten kestävä kehityksen kasvatusta toteutuu rippikoulutyössä?
2. Minkä merkityksen rippikoulutyöntekijät näkevät kestävä kehityksen kasvatuksella rippikoulutyössä?
3. Mitä keinoja kestävä kehityksen kasvatukseen rippikoulussa käytetään?

6 TUTKIMUSMENETELMÄT

6.1 Laadullinen tutkimus ja teemahaastattelu

Toteutin tutkimuksen kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, joka tarkastelee ja kuvailee tutkittavaa asiaa kokonaisvaltaisena ja ainutlaatuisena ilmiönä. Tavoitteena on löytää tosiasioita eikä ennakko-oletuksia ja hypoteeseja täten aseteta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161–162.) Tutkimusmenetelmällä on mahdollisuus päästä aiheeseen syvemmälle kuin määrällisen tutkimuksen avulla (Hakala 2010, 21–22). Laadullisessa tutkimuksessa korostuu aineiston keruu ja analyysi. Tutkimus on kuitenkin aina kokonaisuus, jossa myös teorialla on merkittävä osansa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 18, 68–70.)

Aineistonkeruumenetelmänä käytin puolistrukturoitua teemahaastattelua, joka äänitettiin analysointia varten. Teemahaastattelu etenee keskeisten ja valmiiksi mietittyjen teemojen ja niihin kuuluvien tarkentavien kysymyksien mukaan. Haastattelukysymykset pyrkivät saamaan vastauksen tutkimuskysymyksiin. Haastattelun etuna on erityisesti sen joustavuus. Kysymyksiä on mahdollista toistaa, ilmauksia voidaan selventää, väärinkäsityksiä voidaan oikaista ja kysymysten järjestystä voidaan muuttaa aiheelliseksi katsottuun järjestykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73–75.)

Haastattelun heikkoutena on se, että se vie aikaa ja vaatii haastattelijalta huolellista suunnittelua ja haastattelijan roolin sisäistämistä. Huomionarvoista on myös se, että ihmisellä on taipumus antaa haastatteluissa sosiaalisesti suotavia vastauksia, mikä saattaa vaikuttaa tulosten luotettavuuteen. Mahdollisena haasteena on myös haastattelutilanteen kokeminen pelottavaksi. (Hirsjärvi ym. 2009, 206.)

6.2 Sisällönanalyysi ja teemoittelu

Aloitin aineiston purkamisen litteroimalla haastattelut. Analyysimenetelmänä käytin kvalitatiiviselle aineistolle tyypillistä sisällönanalyysia, jonka tarkoituksena on etsiä aineistosta systemaattisesti ja objektiivisesti merkityksiä ja pyrkiä luomaan niistä selkeä kuvaus sanallisesti. Sisällönanalyysissa aineisto järjestetään tiiviiseen muotoon niin, että aineiston sisältämä informaatio ei katoa. Tämä mahdollistaa selkeiden ja luotettavien johtopäätösten tekemisen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103–104,108.)

Analyysimenetelmänä käytin teemoittelua, jossa haastatteluista nousevia, yhteisiä piirteitä etsitään ja tarkastellaan. Ensin aineistoon tulee perehtyä tarkasti, jolloin voidaan tavoittaa sen olennainen sisältö. Tutkija päättää olennaisen ja karsittavan sisällön ja tulkitsee, mikä aineistosta kuuluu mihinkin teemaan. Samaan teemaan liittyvää sisältöä saattaa löytyä haastattelun eri vaiheista, jolloin analyysivaiheessa kokonaisuus pirstoutuu. Esille nousevat teemat ovat usein teemahaastattelun teemoja, mutta niiden lisäksi saattaa löytyä muita mielenkiintoisia piirteitä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 141–143, 173.)

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

7.1 Tutkimusympäristö ja kohderyhmä

Opinnäytetyöprosessi lähti liikkeelle eräästä opintokokonaisuudesta, jossa tein kurssitehtävän liittyen seurakuntien kestäväan kehitykseen. Aihe innosti, joten halusin lähteä tutkimaan sitä lisää. Pitkien pohdintojen jälkeen päätin keskittyä kestäväan kehityksen kasvatukseen, ja yhteistyötahoksi halusin ottaa diakonituttokintoni myötä seurakunnan. Lähdin ensin syventymään aiheeseen teorian ja aiempien tutkimusten kautta. Teorian pohjalta olen muodostanut tutkimus- ja haastattelukysymykset.

Alkuperäinen ajatukseni oli saada yhteistyötahoksi yksi ympäristödiplomin saanut seurakunta ja kutsua kyseisen seurakunnan kaikki, vuonna 2019 rippikouluopetukseen osallistuneet työntekijät ryhmähaastatteluun. Haastattelut oli tarkoitus toteuttaa kolmessa osassa haastatellen erikseen papit, diakoniatyöntekijät ja nuorisotyönohjaajat. Suoritin seurakuntaharjoitteluni syksyllä 2018 eräässä pääkaupunkiseudun seurakunnassa, josta sain yhteistyötahon tutkimukseen. Sain tutkimusluvan ja allekirjoitimme sitoumuksen. Yhteistyö kuitenkin kaatui, kun haastatteluaijoja sopiessa en yrityksistä huolimatta saanut yli kahteen kukauteen yhteyttä seurakuntaan. Lopulta sain vastauksen, että heillä on kiire eivätkä lupaa haastattelujen toteutumista. Tässä kohtaa lähdin toteuttamaan opinnäytetyötäni toisella tavalla.

Sain koululta luvan muuttaa haastattelut yksilöhaastattelumuotoon. Lähdin satunnaisesti kyselemään haastateltavia eri seurakunnista. Lähetin rippikoulu työntekijöille joko sähköpostia tai olin heihin yhteydessä puhelimitse. Onnistuin melko nopeasti saamaan viisi haastateltavaa. Neljä haastateltavista oli nuorisotyönohjaajia ja yksi oli nuorisopappi. Kaksi haastateltavista työskentelee pääkaupunkiseudulla ja loput kolme ovat töissä Pirkanmaan alueella.

7.2 Aineistonkeruu

Ennen varsinaisia haastatteluja tein koehaastattelun. Haastattelin kolmea henkilöä, joista kaksi on ollut aiemmin rippikouluissa työntekijänä. Haastattelu toteutui ryhmähaastatteluna, sillä alkuperäinen ajatukseni opinnäytetyön haastatteluihin oli ryhmäkeskustelujen toteuttaminen. Pyrin toteuttamaan koehaastattelun samalla tavalla kuin varsinaiset haastattelut, jotta sain mahdollisimman paljon ymmärrystä hyvän haastattelun toteuttamiseen. Haastattelu tapahtui suljetussa tilassa, annoin pienen alustuksen, testasin äänityksen toiminnan ja katsoin sopivan ajan varaamisen haastatteluille. Lopuksi kysyin haastateltavilta palautetta. Koehaastattelu antoi hyödyllistä tietoa haastattelujen toteuttamisesta. Koin, että olin jo etukäteen osannut ottaa huomioon monet tarpeelliset tekijät. Oli kuitenkin hyvä huomata, että haastattelurunko kannattaa käydä juuri ennen haastattelua läpi, jotta kysymykset ovat tuoreessa muistissa.

Varsinaiset opinnäytetyöhön liittyvät haastattelut toteutettiin elokuun 2019 aikana. Koska yksi haastateltava toivoi haastattelun olevan perinteisen suullisen haastattelun sijaan kirjallinen, annoin siihen luvan myös muille haastateltaville. Syynä oli myös edellisen yhteistyön purkautumisesta johtuva nopea aikataulu, joka hankaloitti haastatteluajkojen sopimista merkittävästi. Haastatteluista kaksi toteutui suljetussa tilassa kasvotusten ja kolmelle lähetin haastattelukysymykset sähköisesti saatekirjeen kanssa. Vastaukset sain samoin sähköisesti kirjallisena. Kasvotusten tapahtuneet haastattelut veivät aikaa noin tunnin, ja ne äänitettiin puhelimella. Kaikissa tapauksissa tutkimuksen tarkoitus ja eettiset periaatteet esiteltiin, ja sain haastateltavilta kirjallisen suostumuksen osallistumiseen.

7.3 Analyysi

Aloitin analysoinnin litteroimalla haastattelut Ruusuvuoren ja Nikanderin (2017, 427–444) ohjeiden mukaan. Litteroin puheen sanatarkasti puhekieltä käyttäen. Tutkimuskysymys ja analyysitapa määrittävät litteroinnin tarkkuutta, joten koin aiheelliseksi jättää litteroimatta esimerkiksi tauot, intonaatiot ja puhenopeuden

(Ruusuvuori & Nikander 2017, 427–430, 435). Merkittävät äänenpainot, kuten huudahdukset sisällytin kuitenkin tekstiin.

Henkilötietosuojaa kunnioittaen käytin anonymisoinnin tekniikoista poistamista ja kategorisointia. Poistin jo litteroinnin vaiheessa haastateltavien nimet kokonaan ja paikkakunnat kategorisoin isompiin kokonaisuuksiin. Sekä ääninauhat että litteraatiot ovat tallessa salasanaa vaativissa koneissa. (Ranta & Kuula-Luumi 2017, 417–419.) Vaikka aineistoni ei käsittele kovin arkaluonteisia asioita, huomasin että haastateltavat puhuivat esimerkiksi seurakunnan sisäisistä linjauksista avoimemmin, kun he olivat varmistaneet anonymiteetin.

Litteroinnin jälkeen lähdin pilkkomaan tekstiä eli karsimaan sieltä epäolennaiset kohdat pois, jolloin jäljelle jäivät vastaukset haettuihin tutkimuskysymyksiin. Konkreettisesti pilkkominen tapahtui olennaisen sisällön alleviivaamisella. Pilkkomisen jälkeen etsin aineistosta samaan asiaan viittaavat kohdat ja ryhmittelin ne eri korostusväreillä. Näin sain poimittua tekstistä yhtäläisyydet sekä nähtyä ja muodostettua erilaisia teemoja. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.)

Tutkimuksen aineistoa lukiessa ja erilaisia luokituksia etsiessä, tulin lopulta siihen tulokseen, että teemahaastattelun teemat toimivat oleellisina luokkina (Hirsjärvi & Hurme 2008, 149, 173). Näiden lisäksi löytyi yllättäviä toistuvia piirteitä, mutta analyysini pohjalta ne sisältyivät lopulta aina johonkin teemahaastattelun teemaan enkä halunnut eritellä teemoja pienemmiksi ja lisätä siten teemojen määrää. Analyysini vaati monia kuuntelu- ja lukukertoja, erilaisia tarkastelukulmia ja kärsivällistä pohdintaa.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

8.1 Kestävän kehityksen kasvatuksen määrittely ja merkitys

Haastateltavat olivat hyvin yksimielisiä kestävän kehityksen kasvatuksen määrittelystä ja sen merkityksestä. Haastatteluissa nousi esiin ajatus siitä, että tarkoituksena on turvata hyvän elämisen mahdollisuudet ihmisille, niin nykyisille kuin tuleville, ja koko luomakunnalle niin, että maapallo kestää.

Itse olen aina ymmärtänyt sen jollain tavalla yhteiskunnallisten, kaupallisten ja henkilökohtaisten mielipiteiden, tapojen ja periaatteiden kehittämistä sellaisiksi, että ne kuormittaisivat planeettamme kantokykyä mahdollisimman vähän.

Haastattelu 5

Kestävän kehityksen kasvatuksen ajatuksen sanottiin pohjautuvan Raamattuun, Jumalan käskyyn viljellä ja varjella. Kestävä kehitys nähtiin ihmisen tehtävänä ja vastuuna. Kestävän kehityksen kasvatusta rippikoulun näkökulmasta oli tämän ajatuksen herättämistä nuorissa. Sama ajatus oli joidenkin haastateltavien henkilökohtaisena tavoitteena rippikoulun kestävän kehityksen kasvatuksessa. Lisäksi esille tuli tavoite seurata rippikoulusuunnitelman ohjeistusta, jossa kestävän kehityksen periaatteet kiteytetään osaksi kristillistä elämäntapaa.

Haastateltavat olivat sitä mieltä, että kestävän kehityksen kasvatusta on tärkeä osa rippikoulutyötä. Haastatteluissa painotettiin, ettei kestävän kehityksen kasvatusta ole päätarkoitus rippikoulussa, mutta tärkeimmän sanoman eli Jeesuksen sovitustyön ja kristinuskon teologisten sisältöjen ohella kestävä kehitys on oleellinen osa rippikoulukasvatusta. Osassa seurakunnista kestävä kehitys on läsnä kaikessa, mitä rippikoulussa tehdään eikä sitä voi rippikoulusta erottaa.

Jos rippikoulussa koitetaan saada ihmistä miettimään ajatuksia suhteessa itseensä, toisiin, Jumalaan ja tähän maailmaan, niin eihän sitä voi välttyä myöskään näiltä, että mikä se maapallon tulevaisuus on.

Haastattelu 1

Sen pitäis olla tapa minkä mukaan me eletään, ja joka sitten on sel-
lasta kasvatusta mikä siirtyy kaikesta meidän toiminnasta ja teke-
misestä.

Haastattelu 2

Haastatteluissa nousi esiin näkökulma siitä, että rippikoulu tavoittaa vuosittain
valtakunnallisesti lähes kokonaisen ikäluokan ja on siten merkittävä väylä mah-
dollisesti valoisampaan tulevaisuuteen. Tämän takia rippikoulujen kestävän ke-
hityksen kasvatusta tulisi olla laadukasta. Myös Jumalan antama tehtävä viljellä ja
varjella luomakuntaa tekee teemasta merkittävän.

Varsinkin tänä päivänä ekologiset teemat ovat nuorten mielissä
vahvasti läsnä, niin siksi on tärkeää aiheeseen panostaa.

Haastattelu 3

8.2 Kestävän kehityksen kasvatustimetelmät

Haastateltavat nostivat itsenäisinä työntekijöinä esiin näkökulman, että kestä-
vän kehityksen kasvatustimetelmien tulisi olla koko rippikoulun läpäisevä tee-
ma, asenne, joka näkyy arjen pieninä tekoina: Ruokailuissa painotetaan hävikki-
ruoan välttämistä, kierrätyksestä muistutetaan ja veden kulutuksesta puhutaan.
Myös materiaalien huomioimisesta omassa työssä mainittiin. Askartelumateri-
aaleissa esimerkiksi kiinnitetään huomiota ekologisuuteen, paperin käyttöä on
vähennetty ja sen tilalle on otettu käyttöön pyyhittävä taulu.

Tutkittavissa seurakunnissa oli oppitunti luomisesta, jossa kestävän kehityksen
teema oli merkittävässä roolissa. Tunti saattoi olla rakennettu ulkoilun ympärille,
jolloin ihmeteltiin ja valokuvattiin luontokohteita eri aiheiden perusteella tarkoi-
tuksena herättää luomakunnan kauneuteen ja arvostukseen. Luomistunnin li-
säksi saatettiin järjestää erikseen oppitunti ekologisuudelle. Yksi tunnilla käytet-
ty menetelmä oli jakaa ryhmä puoliksi niin, että toinen puoli mietti positiivisia
asioita maailmasta ja toinen puoli negatiivisia, pielessä olevia asioita. Tämän
jälkeen pohdittiin, mihin kaikkiin asioista ihminen pystyy vaikuttamaan. Oppitun-
nit elämän valinnoista sisälsivät muun muassa rastiradan kestävän kehityksen

rastilla tai valintatehtävän, jossa lapuilla luki arvoja, ja joita nuoret karsivat vähitellen niin, että neljä tärkeintä jäi jäljelle.

Tähän liittyi valintatehtävä, jossa ryhmät valitsivat erilaisista asioita (nämä olivat lapuilla) aina tärkeimmät. Laput kiersivät vuorollaan ryhmissä niin kauan kunnes jäljellä oli 4 tärkeintä. Olin niin ylpeä nuorista kun jäljelle jäävissä oli 3 luontoon tai ympäristöön liittyvää asiaa: uhanalaiset eläinlajit pelastuvat, takaus siitä ettei Suomen lähialueilla ikinä satu ydinonnettomuutta ja luonnon saastuminen pysähtyy.

Haastattelu 4

Ruokailujen kasvispainotteisuutta on lisätty rippikouluissa. Tämä näkyi muun muassa kasvisruokapäivänä. Älypuhelimien käytön rajoitus ja Internetistä löytyvien videopätkien hyödyntäminen menetelmien kohdalla mainittiin. Keskustelut nähtiin oleellisena kasvatustapahtumana. Myös jumalanpalvelus- ja hartaushetkissä otettiin kestävän kehityksen teema huomioon. Erään seurakunnan leirikeskuksessa on osassa huoneista oma vessa, joihin leiriläisiä pyydetään ottamaan oma käsipyyhe mukaan käsipaperien sijaan. Myös isokset olivat päässeet suunnittelemaan ja toteuttamaan toimintaa, muun muassa rastiradan pisteellä, jossa materiaalit tuli kierrättää oikealla tavalla.

Pyrin ensisijassa käymään näitä asioita läpi henkilökohtaisissa- tai pienryhmäkeskusteluissa.

Haastattelu 5

Älypuhelimien käytön rajoitus on ainakin yks semmonen koska ne yksittäiset napinpainallukset ja ylipäänsä älypuhelimet lisää sitä kuluusta.

Haastattelu 1

Eräs rippileireillä käytössä ollut kestävän kehityksen kasvatustapahtuma oli ekoteko-ryhmä. Leirillä oli erilaisia, päivittäin vaihtuvia ryhmiä. Kun muut ryhmät valmistelivat jumalanpalveluksen tai siivosivat, ekoteko-ryhmän tarkoitus oli keksiä maailman hyväksi jokin teko, jonka pystyi sinä päivänä toteuttamaan. Ekoteoista tehtiin juliste kaikkien pohdittavaksi. Eräessä seurakunnassa oli ollut ennen käytössä niin kutsuttu Nälkäpeli. Pelissä rippikoululaiset saivat satunnaisesti roolin, jonka mukaan he söivät päivän ajan. Pari henkilöä sai länsimaalaisen roolissa hienot ateriat, kun taas valtaosa söivät riisiä lattialla. Pelin tarkoitus

oli havainnollistaa prosentuaalisesti tilannetta, jolla maailman väestö jakaantuu elintason mukaan. Menetelmä ei ole kuitenkaan enää käytössä, vaikka haastateltava koki sen toimivaksi.

Haastateltavien seurakunnissa yhdessä kestävän kehityksen teema näkyy rippikouluissa päivittäin, yhdessä lähes päivittäin ja muissa vaihtelevasti. Joka leirillä teema kuitenkin näkyy.

Välillä työntekijöiden teettämien työskentelyiden toimesta, välillä kasvisruokapäivän herättämien ajatusten toimesta ja välillä ihan vaan nuorten oman keskustelun toimesta.

Haastattelu 3

Toimiviksi koettuja menetelmiä olivat haastateltavien mukaan konkreettiset ja toiminnalliset menetelmät, kuten ulkona liikkuminen ja valokuvaaminen. Videot ytimekkäine faktoineen ja yleisesti arvostettuine tekijöineen, kuten WWF ja Greenpeace, saivat kannatusta. Myös yhteinen pohdiskeleva keskustelu ja omakohtaisuus koettiin toimiviksi.

He usein ehkä uskoo helpommin hyvin tehtyyn median maailmaan kun välttämättä siihen, mitä me itse sanotaan. Heidän kieltä käytetään siinä.

Haastattelu 1

Nuorille on helpompi puhua näistä asioista henkilökohtaisella ja käytännön tasolla, kuin saarnata opettajan asemasta teoreettisesti.

Haastattelu 5

Kasvisruokapäivä on tosi hyvä juttu. Se herättää nuorisoa ajattelemaan. Jotkut nuoret ovat päivän puolella, toiset sitä vastaan. Mutta päivä joka tapauksessa johtaa hyviin keskusteluihin.

Haastattelu 3

8.3 Seurakunnan yhteinen kestävän kehityksen kasvatus

Haastateltavien seurakuntien yhteinen linjaus rippikoulutyön kestävän kehityksen kasvatuksessa ilmeni bio- ja sekajätteen kierrättämisessä, kestävien mate-

riaalien ja ruokien käytössä ja ylimääräisen tavaran käyttämisen ja ostamisen kontrolloimisessa. Seurakunnissa ei noudatettu kaikkia edellä mainituista, mutta jokaisessa seurakunnassa vähintään yksi seikka oli huomioitu.

Seurakuntien paikallisuunnitelmien tuntemuksessa löytyi eroja. Osalla rippikoulutyöntekijöistä ei ollut siitä mitään tietoa. Joissakin leirikesköksissä ei ole kierrätystä lainkaan ja määrärahat tuntuvat merkitsevän enemmän kuin kestävät valinnat. Haastatteluissa kävi ilmi, että nuorilla esiintyy paljon käytökseen ja ryhmäytymiseen liittyviä haasteita, minkä takia rippikoulutyössä pohditaan, mikä muotoinen rippikoulun pitäisi olla, jotta nuoret saisivat siitä hyvän ja omaa kasvua tukevan kokemuksen. Kestävän kehityksen teema jää täten toissijaiseksi. Joidenkin rippikoulutyöntekijöiden seurakuntien paikallisuunnitelmassa on selkeät tavoitteet vihreille ripareille. Haastateltavien mukaan kukin kuitenkin toteuttaa niitä omalla tavallaan eikä niiden toteutumista voida vahdita.

Meil ei ainakaan oo seurakunnassa semmosia yhteisiä tavoitteita, mikä on vähän raskasta, koska tästä puhutaan sillain, että tää ois kirkon yhteinen tavoite -- mut se ei sitten näy meillä kuitenkaan käytännön tasolla. -- Esimiehethän siinä voi tehdä tosi paljon, että kuinka ne pitää sitä esillä, mutta että kyllä se on jokaisesta työntekijästä kiinni.

Haastattelu 2

Kestävän kehityksen kasvatuksen arvioinnissa on haastateltavien mukaan kehittämisen varaa. Jossakin seurakunnassa pyydetään rippikoululaisilta ja isosilta palaute, jossa kysytään muun muassa ympäristön suojelemiseen liittyvien teemojen merkitystä nuorten elämässä. Haastateltavien mielestä sekä nuorten palautekyselyyn että työntekijöiden arviointikeskusteluun voisi lisätä erikseen kohdan kestävän kehityksen kasvatuksen onnistumisesta. Arviointi voisi saada kaikki työntekijät kiinnostuksesta huolimatta kiinnittämään teemaan huomiota. Muutoin aihe nousee keskusteluihin harvoin. Haastatteluissa nousi esiin myös ajatus siitä, että teeman osuus rippikoulussa on sen verran pieni, ettei arvioinnille ole tarvetta.

Olen ehkä vähän huolissani siitä, että kun ripareiden työntekijäkokoonpanot ovat vaihtelevia, ja kaikki eivät ole kiinnostuneet samoista asioista, kuten kestävästä kehityksestä. Että tuleekohan kaikilla

ripareilla tämä asia esille, ja miten. Aihe olisi kuitenkin tärkeä, joten arviointi olisi hyvä.

Haastattelu 4

8.4 Nuoren elämänvaiheen huomioiminen

Haastatteluissa kävi ilmi, että nuoret ovat yleisesti ottaen hyvin kiinnostuneita kestävän kehityksen teemasta. Nuoret tuovat itse teemaa aktiivisesti esille. Useammassa seurakunnassa rippikoululaisilla täytetään kysely, jossa pyydetään kirjoittamaan asioita, joita haluaisi käsiteltävän rippikoulun aikana. Kestävän kehityksen asiat ovat olleet kyselyissä erityisen suosittuja. Nuoret ovat haastateltavien mukaan jopa hyvin valveutuneita asiassa. Tietoa on saatu koulusta ja mediasta. Voidaan jopa olettaa, että asia ei ole heille vieras, ja että he saavat helposti tietoa lisää, jos asiaan ei ehditä täysin paneutua rippikoulussa.

Niillä on jopa parempaakin tietoa, kun mitä itsellä on monesti. Niin sieltä vois tulla monia hyviä ideoita mitä ei oo tajunnukaan.

Haastattelu 2

Ympäristöahdistus näkyy haastattelujen perusteella vahvasti nuorten keskuudessa. Ahdistus ilmenee nuorten keskuudessa lisääntyneenä kasvisruokavalion noudattamisena, sosiaalisen median päivityksinä, väittelyinä ja tarpeena keskustella. Lisäksi ilmastoteema näkyy toivottomuutena, levottomuutena ja syyllistämisenä aiempia sukupolvia kohtaan. Ahdistus nähdään ilmenevän suuresti myös välinpitämättömyytenä ja vaikeutena ymmärtää omien valintojen vaikutusta. Myös monien teorioiden eriävyys aiheuttaa tietämättömyyttä ja voimattomuutta.

Aika vaikee pala ton ikäselle kuitenkin käsitellä sitä, että määkö oon nyt tästä vastuussa, niin sitten he reagoi siihen hyvinkin turhautuneesti.

Haastattelu 1

Rippikoulutyöntekijät ovat sitä mieltä, että esikuvina kestävän kehityksen asioissa voi toimia kuka vain. Rippikoulussa esimerkkinä voivat olla työntekijät, isokset ja rippikoululaiset toisilleen. Medialla ja julkisuuden henkilöillä, etenkin ”tubetta-

jilla” on puolestaan suuri vaikutus nuoriin. Oma esimerkki aiheesta puhuen ja arjen valintojen kautta nähtiin oleellisena. Nuorten asenne nähdään juontavan pitkälti kodin esimerkistä, ja välillä rippikoulutyöntekijän tehtävä on näyttää toisenlaista mallia.

Se, että heille auktoriteettiasemassa oleva aikuinen osoittaa mielenkiintoa ekologisiin asioihin on yleensä monelle puhutteleva.

Haastattelu 5

Nuoret käyttävät myös sosiaalista mediaa aktiivisesti. Esim. nuorisotyön somekanavaamme moni nuori seuraa. Sitäkin kautta työntekijänä voin tehdä esimerkillisiä päivityksiä.

Haastattelu 3

Yhä lisääntyvän ympäristöahdistuksen lieventäminen ja toivon tuominen nähtiin tärkeänä. Isosten rooli toivon herättäjänä koettiin oleelliseksi. Moni isonen opiskelee jo ammattia, ja heillä voi olla paljon tietoa uusista innovaatioista kestävyysden puolesta.

Pitää yrittää puhua enemmän siitä, että he muistaisivat olevansa vain yksi ihminen, jonka mahdollisuus vaikuttaa on kuitenkin tietyllä tavalla rajattu.

Haastattelu 5

Se on aika pientä, mutta pienikin toivo tässä kohtaa vois olla just hyvä tuoda siihen nuorten ahdistukseen.

Haastattelu 2

8.5 Kestävän kehityksen kasvatuksen mahdollisuudet ja haasteet

Rippikoulutyöntekijät näkevät kestävä kehityksen kasvatuksessa paljon mahdollisuuksia. Yksi esille noussut näkökulma oli se, että rippikoulu on väylä tavoittaa vuosittain valtaosa ikäluokasta, mikä toimii suurena mahdollisuutena kestävämpään tulevaisuuteen, mikäli teemaa pidetään laadukkaasti esillä. Haastatteluissa nousi useaan kertaan esiin mahdollisuus pelastaa se, mikä pelastettavissa on.

Nuorissa on tulevaisuus, siinä on mun mielestä aika paljon hyötyä ja mahdollisuuksia. Joku voi saada riparilla kipinän tähän aihepiiriin, ja siitä voi syntyä vaikka mitä.

Haastattelu 4

Meillä on kasvattajina paljon vastuuta kaikessa mitä sanoo, koska sillä omalla asemalla voi vaikuttaa hyvään tai pahaan. Niin sitten, kun heitellään tälläisiä, että tässä on mahdollisuus pelastaa maailma – no esimerkiksi oikeesti. Että ollaan isojen juttujen äärellä.

Haastattelu 2

Haasteina kestävän kehityksen kasvatuksessa rippikoulutyöntekijät kokevat omien sanojensa mukaan nuorten toivottomuuden ja välinpitämättömyyden. Nuorella iällä ei välttämättä pysty olemaan riittävän kauaskatseinen. Myös omasta luopuminen sekä motivoituminen esimerkin näyttämiseen koetaan haastaviksi. Yhteiskuntamme rakenteet ovat syvälle juurtuneet, ja kulttuurin muutos kestävämpien periaatteiden mukaiseksi on haastavaa ja hidasta. Lisäksi seurakuntien resurssipula koetaan haasteena. Aikaa laajan teeman käsitteilyyn ei ole tarpeeksi, työntekijöitä vähennetään eivätkä he ehdi reagoida kehitystarpeisiin ja rahalla tehdään mieluummin halpoja kuin kestäviä ratkaisuja. Myös kasvattajien pieni rooli monien vaikuttajien keskellä koetaan haasteeksi.

Haastatteluissa nousi esiin näkökulma kestävän kehityksen kasvatuksen liiallisesta tehokkuudesta. Teeman korostunut esillä pitäminen voi toimia myös haittapuolena aiheuttaen suurta painetta ja kuormittaen nuorten yliherkkiä omatuntoja.

Osa haastateltavista toi esille tietämyksensä siitä, että kestävän elämäntavan kokonaisuus löytyy uudesta rippikoulusuunnitelmasta. He olivat yksimielisesti sitä mieltä, että kestävän kehityksen kasvatusta soveltuu hyvin rippikoulun opetussuunnitelmaan. Se nähdään osana kristillistä sanomaa, ja teema kiinnostaa ja koskettaa nuoria. Teologien teemojen merkitystä kuitenkin edelleen painotettiin kestävän kehityksen edellä.

Kestävän kehityksen kasvatusta tulisi haastateltavien mielestä kehittää. Kehityskohteina työntekijät nostivat esille muuan muassa täydellisen kierrätyksen

mahdollistamisen ja lähiruuan sekä omavaraisuuden lisäämisen. Haastatteluis-
sa tuli vahvasti esille se, että kestävä kehitys on rippikouluissa esillä työntekijöi-
den kiinnostuksen mukaan.

Tämä on tärkeä teema, muttei ehkä kaikille rippikoulun ohjaajille
tuttu. Mietin pitäisikö työntekijöitä vähän kouluttaa tähän lisää, jotta
rippikoulussakin olisi laadukasta opetusta aiheesta.

Haastattelu 4

Vaikka seurakunnan strategia sisältäisikin kestäväen kehityksen näkökulman,
aihe jää usein vain puheen tasolle. Vastauksena rippikoulutyöntekijöistä riippu-
vaan aktiivisuuteen haastatteluista nousi painokas ehdotus parempaan johtami-
seen ylemmiltä tahoilta ja päättäjiltä. Tämän tulisi näkyä siten, että työntekijöitä
veloitettaisiin ottamaan käytäntöön tietyt kestäväen kehityksen periaatteet, ja
että sen kasvatusta valvottaisiin.

Haastatteluista tuli esiin myös yksi eriävä ajatus kestäväen kehityksen kasvatuk-
sen kehittämiseen liittyen. Sen mukaan kasvatuksellisia metodeja tulisi tarkas-
tella ja kehittää, mutta aiheeseen tulisi löytää kultainen keskitie, jossa haastatel-
tavan sanoin välinpitämättömille korostetaan aiheen tärkeyttä ja yliherkille puo-
lestaan sitä, että he muistaisivat olla armollisia itselleen. Pelkona on, että teema
saa liian suuren painoarvon rippikoulutyössä.

Uhkakuvani ei ole ihan vielä akuutti, mutta olen muutamissa muissa
kysymyksissä nähnyt sen, miten uudet populääriteemat syrjäyttävät
perinteisempiä opinkappaleita kirkon puheissa ja opetuksissa. Sitä
on mielestäni varottava.

Haastattelu 5

Lopuksi eräs haastateltava halusi korostaa vielä toivon näkökulmaa:

Sen mä oikeesti haluan vielä sanoa, että tällä luomakunnalla on
toivo. Että kun meillä itellä loppuu voima niin silloin sitä voi päättää
hän, jolla on se päämäärä ja arvot ja totuus ja kaikki händyssä niin
silloin kun me ollaan toivottomia niin eiköhän tästä kuitenkin selvitä
silloin kun on päällikkö tossa kuskin penkillä.

Haastattelu 1

9 POHDINTA

9.1 Eettisyys ja luotettavuus

Eettisesti hyvä tutkimus edellyttää, että siinä noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimuseettinen neuvottelukunta on säätänyt sille ohjeet, joiden mukaan tutkimus noudattaa rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tulosten tallentamisessa, esittämisessä ja arvioinnissa. Tutkimuksessa käytetään eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä ja noudatetaan avoimuutta sekä tietosuojaa koskevia velvoitteita. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6–7.) Pysin työssäni noudattamaan näitä periaatteita. Käytin menetelmiä, jotka ovat useissa arvostetuissa tutkimusoppaissa esiteltyinä, ja anonymisoin haastateltavat poistamisen ja kategorisoinnin keinoin. Aineisto on säilyssä salasanojen takana.

Tutkimuksen lähtökohtana tulee olla tutkittavan perehtyneisyys ja suostumus sekä ihmisarvon kunnioittaminen muun muassa itsemääräämisoikeutta ja siten vapaaehtoisuutta noudattaen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 25). Selvitin kaikille haastateltaville mistä tutkimuksessani on kyse ja heidän oikeutensa. He olivat vapaaehtoisesti mukana tutkimuksessani, mistä on merkinä heidän allekirjoittamansa suostumuslomakkeet.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012, 7) sanelema ohje toisten julkaisujen kunnioittamisesta näkyi työssäni vääristelemättömänä tekstinä sekä lähteen ilmoittamisena ja siten plagioinnin välttämisenä. Tutkimuksen tuloksia ei saa kaunistella tai seipitellä eikä raportointi saa olla harhaanjohtavaa (Hirsjärvi ym. 2013, 26). Esitin tutkimukseni vaiheet ja tulokset tarkasti ja noudatin tulkinnoissani huolellista tarkastelua pyrkien totuudenmukaisuuteen.

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arviointi on selvästi haastavampaa kuin kvantitatiivisen tutkimuksen. Kun tutkittavana on ihminen, ilmiöön vaikuttaa sattuma, sillä rationaalisuus ei aina päde ihmisen toiminnassa. (Kananen 2012, 172.) Kvantitatiiviselle tutkimukselle tyypilliset reliabiliteetin eli toistettavuuden ja

validiteetin eli pätevyyden käsitteet ovat kvalitatiivisessa tutkimuksenteossa pulmallisia (Eskola & Suoranta 2008, 211; Hirsjärvi ym. 2013, 231–232). Niiden tilalle on kehitetty erilaisia luotettavuuden arviointikäsitteitä, joista keskityn nyt Jorma Kananen (2012, 172–176) käsitteisiin.

Yksi laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteeri on dokumentaatio. Kaikkien ratkaisujen ja valintojen perustelut tulisi kirjata, mikä edellyttää perehtymistä muun muassa tutkimuksen vaihtoehtoihin menetelmiin. (Kananen 2012, 173.) Olen pitänyt opinnäytetyön prosessin aikana päiväkirjaa tekemistäni valinnoista, joita olen kirjannut myös raporttiini.

Aineiston teemoittelussa voidaan päästä erilaisiin tulkintoihin riippuen tulkitsijasta. Tulkinnan ristiriidattomuuden voi tarkistaa kuitenkin sillä, että useampi tutkija päätyy samaan johtopäätökseen. (Kananen 2012, 173–174.) Olen tehnyt tutkimuksen yksin, joten en voi olla varmistunut tulkinnan ristiriidattomuudesta. Yksi luotettavuuden mittaamisen tapa on antaa aineisto ja tulkinta luettavaksi informanteille eli tapauksessani haastateltaville (Kananen 2012, 174). Aikataulusyistä en saanut informanteilta varmennusta tulkinnoilleni. Lisäksi tulkinnoille tulee esittää perustelut, jossa auttaa esimerkiksi suorien haastatteluotteiden käyttö (Hirsjärvi ym. 2013, 233). Tätä käytäntöä olen pyrkinyt noudattamaan. Luotettaviin tuloksiin pyrin myös sanatarkan litteroinnin avulla. Kävin niitä läpi huolellisesti, jolloin minimoin turhat oletukset ja väärät tulkinnat. Koska rippikoulun kestävän kehityksen kasvatuksesta ei löytynyt muita tutkimuksia, en saanut niistä tukea tutkimukselleni.

Laadullisessa tutkimuksessa saturaatio eli haastateltavien määrä on oleellinen osa luotettavuuden arviointia. Haastateltavia tulisi ottaa tutkimukseen niin paljon, kunnes vastaukset alkavat toistua, jolloin on saavutettu kylläätymispiste. (Eskola & Suoranta 2008, 63; Kananen 2012, 174.) Kylläätymistä ei pääse tapahtumaan vielä viiden haastateltavan aineistossa, vaikka siinäkin tapahtui osittaista toistoa. Toisaalta kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin vaan pyrkimyksenä on kuvata jotakin tapahtumaa, ymmärtää tiettyä toimintaa tai antaa tulkinta tietystä ilmiöstä (Eskola & Suoranta 2008, 61).

Laadullinen tutkimus ei siis tähtää yleistettävyyteen, mutta siirrettävyydellä eli tulosten pitävyydellä vastaavanlaisissa tapauksissa voidaan arvioida luotettavuutta. Tutkimusasetelman ja -kohteen tarkka kuvaus on paikallaan, jotta siirrettävyyttä voidaan tarkistaa. (Kananen 2012, 175.) Olen tuonut raportissani esiin siirrettävyyteen vaikuttavat tekijät tietosuojan rajoissa. Koen myös, että tekemäni koehaastattelu auttoi huomioimaan luotettavuuteen ja eettisyyteen liittyviä kysymyksiä.

Luotettavuutta arvioitaessa täytyy huomioida, että ihmisellä on taipumus antaa haastatteluissa sosiaalisesti suotavia vastauksia, mikä saattaa vaikuttaa tulosten luotettavuuteen (Hirsjärvi ym. 2009, 206). Hyödynsin haastatteluissa osittain tuttuja kontakteja, mikä on hyvä huomioida annettujen vastausten luotettavuuden arvioinnissa. Tutut kontaktit saattavat tuottaa herkemmin sosiaalisesti suotavia vastauksia. Toisaalta ne saattavat tuottaa rehellisempiä vastauksia. Saattaa myös olla, että satunnaisotantani koostui pääosin asiaan valveutuneista henkilöistä, jolloin tuloksia ei voida yleistää. Asiasta piittaamattomat henkilöt eivät olisi ehkä suostuneet haastatteluun niin helposti.

9.2 Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kasvu

Tarkoitukseni opinnäytetyössä oli tutkia kestävän kehityksen kasvatusta Suomen evankelisluterilaisen kirkon rippikoulussa. Tavoitteeseen päästäkseni perehdyin ensin aiheeseen laaja-alaisen kirjallisuuden ja aiempien tutkimusten kautta. Pyrin kirjallisuutta valitessani lähdekritiikkiin keskittyen kirjoittajan tunnettavuuteen ja arvostettavuuteen, lähteen ikään, julkaisijan arvovaltaan ja objektiivisuuteen (Hirsjärvi ym. 2013, 113–114). Teorian kokoon saamisen ja tutkimuksen teon lainalaisuuksiin perehtymisen jälkeen lähdin toteuttamaan tutkimustani, jonka tutkimuskysymyksiä oli selvittää, miten kestävän kehityksen kasvatusta toteutuu rippikoulutyössä, minkä merkityksen rippikoulutyöntekijät näkevät sillä ja mitä keinoja kestävän kehityksen kasvatukseen rippikoulussa käytetään. Sain tutkimuksen kokonaisuudessaan tehtyä ja tutkimuskysymyksiin vastaukset. Täten tavoitteeni toteutui.

Työn tekeminen oli mielenkiintoista, mutta yhteistyön kariutuminen työtahon kanssa, ohjaavien opettajien vaihtuminen kahteen kertaan sekä yksin tekeminen aiheuttivat haasteita. Toisaalta ne edistivät ammatillista kasvuani. Lisäksi suoranaisesti aiheeseen liittyvää aiempaa tutkimusta oli löydettävissä huonosti, joten peilaaminen siihen jäi vähäiseksi. Samalla se teki tutkimuksen teosta entistä mielenkiintoisempaa. Jälkikäteen ajateltuna olen tyytyväinen aiheeseeni, ja olen kokenut opettajien ohjaukset tärkeäksi työn edetessä.

Alkuperäisen yhteistyön kariutumisen vuoksi opinnäytetyön linkittyminen työelämäntahoon jäi nyt sen varaan, miten seurakunta, jolle lähetin tutkimuksen tarkasteltavaksi, ottaa sen vastaan. Haluan uskoa, että seurakunta olisi kiinnostunut aiheesta, joka on median ja yhteiskunnan kautta pinnalla muutenkin. Vaikka yhteistyötaho ei ollut mukana työn alusta asti, koen, että tutkimus vastasi työelämän tarpeeseen ja oli aiheellinen ammatillisen työn kehittämisessä.

Haastatteluja tehdessä yllätyin positiivisesti saamistani vastauksista. Vaikka olen käsitellyt teemaa paljon, sain haastattelujen myötä uusia näkökulmia asiaan. Kestävään kehitykseen paneutuessa huomasin hieman sokaistuvani sille, kuinka pieni osa rippikoulutyötä teema on. Sen vuoksi on mietittävä, kuinka paljon ja miten teeman käsittelylle otetaan aikaa, jotta muut rippikoulun sisällöt eivät kärsi. Olin kuitenkin yllätynyt siitä, kuinka paljon kestävä elämäntapaa huomioidaan ja arvostetaan rippikoulutyössä.

Huomasin haastatteluja tehdessä sen, että olisin voinut kysyä rippikoulutyöntekijöiden kestävä kehityksen kasvatuksen teologiasta ja siitä, mihin he perustavat opetuksensa. Suurin osa haastateltavista toi asian kuitenkin omaaloitteisesti esiin. Lisäksi olisin voinut muotoilla rippikoulutyöntekijöiden omiin ja seurakunnan yhteisiin menetelmiin liittyvät kysymykset selkeämmin erilleen toisistaan. Ajatukseni haastattelukysymyksiin liittyen oli, että en lähde erittelemään niissä kestävä kehityksen oluttuvuuksia vaan haen vastausta siihen, miten rippikoulutyöntekijät näkevät ja määrittelevät itse kestävä kehityksen. Jälkikäteen mietin, että teeman käsittely saattoi hieman kärsiä sen vuoksi, sillä kestävä kehityksen ekologinen puoli painottui nyt selkeästi jättäen taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen näkökulman vähemmälle tarkastelulle. Toisaalta oluttuvuu-

det ovat hyvin linkityksissä toisiinsa, jolloin yhden näkökulman huomioiminen vaikuttaa herkästi toisiin.

Pohdin työni aikana paljon sitä, miten kestävän kehityksen kasvatusta sopeutuu nuoren elämänvaiheeseen. Nuoruus on monien isojen muutosten aikaa, jossa kestävän elämäntavan miettiminen on vain yksi pieni osuus. Jääkö silloin nuoren mieleen opetukset asiasta, kun pitäisi irtaantua vanhemmista ja luoda omaa identiteettiä? Uskon, että kestävän kehityksen kasvatusta soveltuu hyvin rippikouluikään juuri siksi, että silloin kylvetään uusia juuria. Se on sopiva kohta ja väylä tuoda arvoasioita pohdittavaksi. Nuoret kohtaavat asian joka tapauksessa median ja politiikan kautta, joten rippikoulun tulisi luoda turvallinen ympäristö asian käsittelylle. Rippikoulun erityinen tehtävä olisi täydentää yhteiskunnan esittämää aihetta kristillisellä näkökulmalla. Täytyy kuitenkin muistaa, että nuoret ovat herkässä ikävaiheessa, jolloin liiallisen ympäristöahdistuksen mahdollisuus on suuri. Siksi totean jo haastatteluista esiin nousseen ajatuksen tavoin, että kestävän kehityksen kasvatusta on oleellinen osa rippikoulua, mutta sen laatuun tulisi kiinnittää huomiota. Sillä, miten asiat tuodaan ilmi, on paljon vaikutusta. Myös teeman tuottamien erilaisten tunteiden herääminen nuorissa kaipaa kohtaamista.

Opinnäytetyöprosessilla oli oma vaikutuksensa ammatilliseen kasvuuni. Sosiaalialan AMK-verkosto (2016, 1) määrittelee sosionomin osaamisvaatimuksiin toimimisen muutoksen eteenpäin viejänä. Koen, että kestävän kehityksen kasvatusta edistäminen on yksi iso ja ajankohtainen muutostekijä niin yhteiskunnassamme kuin globaalisti ajateltuna. Sen esillä pitäminen on osaltaan edistämässä alan periaatteena ja arvona olevaa hyvinvointia sekä aikamme että tulevaisuuden huomioiden. Kestävä kehitys on myös itsessään kunnioitettava arvo, mikä käy ilmi sosiaalialan AMK-verkoston (2016, 1) laatimista sosionomin kompetensseista. Kompetenssit puoltavat myös tasa-arvoa ja ehkäisevän työn näkökulmaa, joita toteutetaan kestävän kehityksen periaatteilla.

Sosionomin kompetenssit (Sosiaalialan AMK verkosto 2016, 1–2) sisältää kansallisten ja globaalien rakenteiden ja prosessien analysoinnin, ymmärryksen poliittisen päätöksenteon merkityksestä sekä osallisuuden edistämisen. Käsitte-

lin teoriassa ja tuloksissa yhteiskunnan rakenteiden ja globaalien prosessien haasteita ja mahdollisuuksia. Toin myös esille päätöksenteon merkityksen kestävä kehityksen kasvatuksessa, ja haastoin haastateltavat miettimään nuorten osallisuutta työn suunnittelussa ja toteutumisessa. Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen pitää sisällään myös kriittisen reflektoinnin taidon (Sosiaalialan AMK verkosto 2016, 2). Olen toteuttanut sitä kaikissa opinnäytetyöprosessin vaiheissa ajatellen ammatillista kasvuani.

Ennen kaikkea opinnäytetyö on kasvattanut tutkimuksen tekemisessä, kriittisessä tarkastelussa ja eettisessä osaamisessa. Sosionomin kompetenssit (Sosiaalialan AMK verkosto 2016, 2) käsittää itsensä johtamisen, innovatiivisen ongelmanratkaisun sekä työn laadun ja tulosten arvioinnin. Opinnäytetyön tekeminen yksin on ollut sekä kasvuprosessi että osoitus itseni johtamisesta. Muuttuneet tilanteet ja tutkimuksen analyysivaihe kasvattivat innovatiivisessa ongelmanratkaisussa. Prosessin edetessä ja etenkin lopuksi arvioin työni laatua ja tuloksia. Arvioin myös tutkimuksessa esiin tulleita työkäytänteitä ja menetelmiä. Arvioinnin ja haastateltujen rippikoulutyöntekijöiden näkökulmien pohjalta ymmärsin työn toteutumiseen vaikuttavan strategisen johtamisen merkityksen, jonka ymmärtäminen on myös yksi sosionomin kompetensseista (Sosiaalialan AMK verkosto 2016, 2).

Diakoniatyön osaaminen vahvistui opinnäytetyöprosessini aikana pitkälti kontekstin ja työelämäyhteistyön ollessa seurakunta. Diakoniatyöntekijän eettisistä ohjeista löytyy kahdentoista kohdan joukosta vastuullisuuden ohje, jonka mukaan diakoniatyöntekijän tulee suojella haavoittuvaa ympäristöä ja vahvistaa kestävää työelämää edistäen sosiaalista, ekologista ja taloudellista kestävä kehitystä (Diakoniatyöntekijöiden Liitto & Diak 2016). Tähän tietoisuuteen kasvoin opinnäytetyöni myötä vahvasti ja sain ajatuksia ja käytännön toteutusideoita sen toteuttamiseen niin kirjallisuuteen ja tutkimustietoon perehtyen kuin työelämän haastattelujen kautta.

Diakoniatyön osaamisvaatimukset sanelevat kristilliseen ihmiskäsitykseen ja lähimmäisen rakkauteen perustuvan ihmisarvon kunnioittamisen sekä teologian perusteiden tuntemisen (Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opiskelu. Opiskelijan

polku). Ihmisarvon kunnioitus näkyy työssäni etenkin sosiaalisen kestävyuden nostamisena. Maailman kestävä käyttö tulevia sukupolvia ajatellen on merkki lähimmäisen rakkaudesta. Perustelua aiheelle kävin muun muassa ekoteologisen perehtymisen kautta. Diakonisen asiakastyön osaaminen kattaa myös diakoniakasvattajana toimimisen (Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opiskelu. Opiskelijan polku). Keskityin työssäni nimenomaan pedagogiseen diakoniaan rippikoulutyön kautta.

9.3 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset

Tutkimuskysymyksinä oli selvittää, miten kestävän kehityksen kasvatus toteutuu rippikoulutyössä, mikä sen merkityksenä nähdään, ja mitä keinoja sen toteuttamiseen käytetään. Kestävän kehityksen kasvatus määriteltiin kaikissa haastatteluissa hyvin samanlaisena. Se nähtiin kasvatukseksi, jolla pyritään turvaamaan hyvän elämisen edellytykset nykyiselle ja tuleville sukupolville maapallon kestävyys rajoissa. Ajatuksen nähtiin pohjautuvan Raamattuun, Jumalan käskyn viljellä ja varjella, ja sen takia aiheelle annettiin myös painoarvoa. Kestävän kehityksen kasvatus koettiin tärkeäksi osaksi rippikoulutyötä, mutta yli puolet haastateltavista painotti kristinuskon pääsanomaa, Jeesuksen sovitustyötä ja muita teologisia sisältöjä ensisijaisina. Rippikoulusuunnitelmassakin (2017) kestävän elämäntavan osuus on pieni, joten sen pitäminen toissijaisena on perusteltua. Ympäristöasioiden ja kestävän elämän ihanteen tulee kuitenkin näkyä kristityn valinnoissa ja rippikoulun käytännöissä (Suuri Ihme - rippikoulusuunnitelma 2017, 42). Tämä kuului usean rippikoulutyöntekijän haastattelussa heidän pitäessä asiaa koko rippikoulun läpäisevänä teemana.

Kestävän kehityksen kasvatus toteutui seurakunnissa eri menetelmien kautta. Oppitunnit luomisesta sekä joissakin seurakunnissa elämän valintoja ja maailmaa koskevat oppitunnit antoivat sopivan väylän käsitellä kestävä elämäntapaa. Tunneilla aihetta käsiteltiin ulkona liikkumisen, valokuvauksen ja erilaisten valintatehtävien avulla. Oppituntien ulkopuolella käytettyjä menetelmiä olivat keskustelut, ekoteko-ryhmät, videot, rastiradat sekä teeman esillä pitäminen jumalanpalvelus- ja hartaushetkissä. Myös ruokailuissa, kierrätyksessä, luonnon

kohtelemisessa sekä materiaalien käytössä ja ostamisessa kestävyys pyrittiin ottamaan huomioon. Toimiviksi menetelmiksi koettiin konkreettiset ja toiminnalliset menetelmät sekä omakohtaisuus. Myös nuorten kiinnostuksesta nousevat keskustelut ja videot koettiin rippikouluun sopiviksi.

Seurakunnissa ei ollut yhtenäistä tapaa toteuttaa kestävän kehityksen kasvatus- ta. Joissain seurakunnissa teema oli esillä päivittäin tai lähes päivittäin ja muissa vaihtelevasti. Asiaan vaikutti ennen kaikkea työntekijöiden oma kiinnostus ja seurakunnan yhteinen linjaus sekä määrärahat. Myös nuorten aktiivisuus ja kiinnostus vaikuttivat asian esiintyvyyteen. Lisäksi leirikeskusten tavat, esimerkiksi kierrätykseen liittyen, vaikuttivat suuresti. Esimiesten rooli oli oleellinen vaikuttava tekijä kestävän kehityksen kasvatuksen laadun suhteen.

Panu Pihkala (2017) määrittelee ympäristöahdistuksen monenlaisiksi henkiseksi oireiksi, joita ihmisillä esiintyy ympäristöongelmiin liittyen. Ahdistusta voi ilmetä monella eri asteella ja tavalla. Siihen liittyy usein torjumista, kieltämistä ja vai- kenemista, ja se voi kätkeytyä erilaisten toimintojen taakse. Yhtenä reagoitita- pana on tilanteiden hallinta fanaattisina ja mustavalkoisina ajatuksina ja arjen tekoina, mikä saattaa näkyä esimerkiksi muiden syyllistämisenä. Havaintojen ja tutkimusten perusteella ympäristöahdistuksen ilmiö on hyvin laaja, ja sitä esiin- tyy etenkin nuorten keskuudessa. (Pihkala 2017, 20–23, 40.) Vuoden 2016 nuor- isobarometrin mukaan 85 prosenttia nuorista uskoo tulevien sukupolvien kärsi- vän nykyisellä käytöksellä. (Myllyniemi 2017, 36.) Ympäristöahdistuksen ilmiö tuli esiin myös tutkimuksessani. Ahdistusta ilmenee nuorten keskuudessa jopa huolestuttavan paljon, ja se näkyy välinpitämättömyytenä, väittelyinä, keskuste- lun tarpeena, toivottomuutena ja vanhempien sukupolvien syyllistämisenä. Pih- kalan mukaan ihmisen näkemyksiin ja toimintaan vaikuttaa suhde vanhempiin ja mallioppiminen (Pihkala 2017, 32–34). Haastatteluissa tuli esiin juurikin kotoa tulevan mallioppimisen vaikutus.

Haasteina kestävän kehityksen kasvatukselle rippikoulutyöntekijät kokevat nuorten ympäristöahdistuksen ja sen myötä tulevan toivottomuuden ja välinpi- tämättömyyden sekä työntekijöiden oman tietoisuuden ja motivoitumisen. Myös yhteiskunnan syvälle juurtuneet rakenteet, seurakuntien resurssipula, puutteelli-

set paikallisuunnitelmat sekä esimiestahon välinpitämättömyys ja johtamisen vaatimattomuus aiheita kohtaan koettiin haasteiksi. Toisaalta tutkimuksessa nousi esiin näkökulma kestävän kehityksen kasvatuksen tuomasta liiallisesta ympäristöahdistuksesta. Ympäristöahdistus puolestaan saattaa aiheuttaa nuorissa välinpitämättömän tai jopa tuhoisan käyttäytymisen kestävään kehitykseen, jolloin kasvatuksen tavoite kääntyy itseään vastaan. Rippikoulutyöntekijöiden kasvatuksen osuus on pieni koko kasvatuksen joukossa, jolloin sen vaikutukset voivat jäädä vähäisiksi. Toisaalta se antaa tilaa rippikoulun muille sisällöille, kun kasvatusta kestävään kehitykseen tapahtuu muualla yhteiskunnan toimesta.

Huomion kiinnittämisellä haasteisiin voidaan löytää kohteita, joita kehittämällä kestävän kehityksen kasvatuksesta saisi laadukkaampaa. Tutkimuksessa nousi esiin kehityskohteiksi esimerkiksi työntekijöiden koulutus aiheeseen liittyen, parempi johtaminen ja valvonta ylemmältä taholta.

Vaikka rippikoulun kestävän kehityksen kasvatukseen liittyy erilaisia näkökulmia ja haasteita, on sillä myös mahdollisuuksia. Nuori sukupolvi pitää sisällään tulevia äänestäjiä, päättäjiä ja toimijoita ja on siten vaikuttamassa tulevaisuuden kehitykseen. Panostamalla nuorison kasvatukseen ja kestävän kehityksen tietoisuuteen voidaan saada aikaan ratkaisevia vaikutuksia kestävyteen liittyen ja pelastaa se, mikä pelastettavissa on. Oleellista on kasvatuksen laatu ja se, miten asiaa käsitellään. Kasvatus antaa nuorille suuntaa siitä, mihin päin kestävän kehityksen tulisi kulkea.

Tutkimusten mukaan ympäristö- ja ilmastokysymykset ovat nuorten ensisijaisia huolia (Piispa & Myllyniemi 2019, 67). Tärkeä huomio on kuitenkin se, että rippikouluikäiset nuoret eivät pysty vielä äänestämällä vaikuttamaan, joten nuoria on sitä suuremmalla syyllä kuunneltava asian tiimoilta ja otettava heidän näkemyksensä huomioon. Nykyiset ratkaisut tulevat kuitenkin koskettamaan nuorten tulevaisuutta. Myös tutkimuksestani kävi ilmi, kuinka tärkeänä rippikoulutyöntekijät pitävät aiheita, ja kuinka merkityksellinen se on nuorten keskuudessa. Lisäksi YK:n kestävän kehityksen agenda 2030 (United Nations i.a.) osoittaa, että kestävää toimintaa tulevaisuudessa ja tulevaisuuden vuoksi tarvitaan.

Tutkimukseni osoittaa, että kestävän kehityksen kasvatusta on useimmiten esillä seurakunnan rippikoulutyön periaatteissa. Osassa seurakunnista periaatteet ovat vahvemmin läsnä, kun taas osa seurakunnista painottaa asiaa vähemmän. Vaikka periaatteet ovat kirjallisena tai puheen tasolla esillä, käytännön toteutus jää helposti eri tasolle. Olen haastateltavien kanssa samaa mieltä, että käytännön toteutuksen tulisi olla linjassa rippikoulusuunnitelman ja seurakunnan paikallisuunnitelman kanssa. Tämä vaatisi jonkinlaista kestävän kehityksen kasvatuksen dokumentaatio- ja valvontajärjestelmää. Täten ehdotukseni jatkokehittämishankkeeksi olisi kestävän kehityksen kasvatuksen tukeminen rippikoulutyössä: mihin asioihin tulisi kiinnittää huomiota, jotta kestävän kehityksen kasvatusta saisi vankemman tilan rippikouluissa. Myös nuorten näkökulma aiheeseen olisi paikallaan: miten rippikoululaiset suhtautuvat kestävän kehityksen kasvatukseen rippikoulussa, ja miten he toivovat sen toteutuvan.

LÄHTEET

- Aarnio-Linnanvuori, E. (2010). Ympäristökasvatus: teoriaa, käsitteitä ja sisältöjä. Teoksessa I. Sipiläinen & P. Tuveva (toim.), *Ympäristökasvatus seurakunnassa* (s. 10-30). Helsinki: Kirjapaja.
- Almqvist, F. (2004). Yhteisölliset ja yhteiskunnalliset tekijät. Teoksessa I. Moilanen, E. Räsänen, T. Tamminen, F. Almqvist, J. Piha & K. Kumpulainen (toim.), *Lasten- ja nuorisopsykiatria* (s. 77–85). (3. uud. p.). Helsinki: Duodecim.
- Cook, J., Nuccitelli, D., Green, S., Richardson, M., Winkler, B., Painting, R., Way, R., Jacobs, P. & Skuce, A. (2013). *Quantifying the consensus on anthropogenic global warming in the scientific literature*. Saatavilla 20.9.2019 <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1748-9326/8/2/024024/pdf>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opiskelu. Opiskelijan polku. Opintojen suorittaminen. Arviointi. Osaamisvaatimukset: sosionomi (AMK), diakoniatyö. Saatavilla 19.10.2019 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijanpolku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi-amk-diakoniatyö/>
- Diakoniatyöntekijöiden Liitto & Diak. (22.9.2016). *Diakoniatyöntekijän eettiset ohjeet*. Saatavilla 21.9.2019 https://www.dtl.fi/media/dtl_eettisetohjeet_2016.pdf
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2008). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen* (8. uud. p.). Tampere: Vastapaino.
- Hakala, J. (2010). Tutkimusmenetelmän valinnasta. Teoksessa J. Aaltonen & R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 –Metodin valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (s. 12–25). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, S. (2009). *Tutki ja kirjoita* (15. uud. p.). Helsinki: Tammi.

- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, S. (2013). *Tutki ja kirjoita* (15.–17. uud. p.). Helsinki: Tammi.
- Kainulainen, P. (2013). *Metsän teologia*. Helsinki: Kirjapaja.
- Kananen, J. (2012). *Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kivelä, A. (2004). *Subjektifilosofiasta pedagogisen toiminnan teoriaan*. Oulu: Acta Universitatis Ouluensis, Oulun yliopisto.
- L 527/2014. Ympäristönsuojelulaki. Saatavilla
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140527>
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Vanhemmille. Lapsen kasvu ja kehitys. 12–15-v. 12–15-vuotiaan ajattelun ja moraalien kehitys. Saatavilla 19.10.2019 <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/12-15-v/12-15-vuotiaan-ajattelun-ja-moraalin-kehitys/>
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Vanhemmille. Lapsen kasvu ja kehitys. 12–15-v. 12–15-vuotiaan persoonallisuuden kehitys. Saatavilla 19.10.2019 <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/12-15-v/12-15-vuotiaan-persoonallisuuden-kehitys/>
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Vanhemmille. Lapsen kasvu ja kehitys. 12–15-v. 12–15-vuotias ja median käyttö. Saatavilla 19.10.2019 <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/12-15-v/12-15-vuotias-ja-median-kaytto/>
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Vanhemmille. Lapsen kasvu ja kehitys. 15–18-v. 15–18-vuotiaan ajattelun ja moraalien kehitys. Saatavilla 19.10.2019 <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/15-18-v/15-18-vuotiaan-ajattelun-ja-moraalin-kehitys/>
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Vanhemmille. Lapsen kasvu ja kehitys. 15–18-v. 15–18-vuotiaan persoonallisuuden kehitys. Saatavilla 19.10.2019 <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/15-18-v/15-18-vuotiaan-persoonallisuuden-kehitys/>
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Vanhemmille. Lapsen kasvu ja kehitys. 15–18-v. 15–18-vuotias ja median käyttö. Saatavilla 19.10.2019 <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/15-18-v/15-18-vuotias-ja-median-kaytto/>

- Marttunen, M. & Kaltiala-Heino, R. (2011). Nuorisopsykiatria. Teoksessa J. Lönnqvist, M. Heikkinen, M. Henriksson, M. Marttunen & T. Partonen (toim.), *Psykiatria* (s. 562–594). (9. uud. p.). Helsinki: Duodecim.
- Myllyniemi, S. (toim.) (2017.) *Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016*. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion nuorisoneuvosto ja Nuorisotutkimusverkosto. Saatavilla 15.4.2019
https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2017/03/Nuorisobarometri_2016_WEB.pdf
- Peda.net. Kouvola. Perusopetus. Hankkeet. OPS:n kestävän elämäntavan tavoitteet käytännön opetustyöksi. Materiaalit opetustyön tueksi. Kestävän elämäntavan kasvatuksen teoriaa. Saatavilla 11.10.2019
<https://peda.net/kouvola/perusopetus/hankkeet/oketkol2/motl/kekt#>
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. (2014). Opetushallitus. Saatavilla 14.5.2019
https://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Pihkala, P. (2010). *Luonto ja Raamattu. Kristillisen ympäristökasvatuksen juurilla*. Helsinki: LK-kirjat.
- Pihkala, P. (2014). Ekoteologia. Teoksessa O-P. Vainio & L. Kemppainen (toim.), *Modernin teologian suuntauksia* (s. 233–260). Helsinki: Kirjapaja.
- Pihkala, P. (2017). *Päin Helvettiä? Ympäristöahdistus ja toivo*. Helsinki: Kirjapaja.
- Piispa, M. & Myllyniemi, S. (2019). *Nuoret ja ilmastonmuutos. Tiedot, huoli ja toiminta Nuorisobarometriä valossa*. Yhteiskuntapolitiikka 84 (2019): 1. Saatavilla 2.7.2019
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137610/YP1901_Piispa%26Myllyniemi.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma (6.6.2019). *Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta*. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:23. Valtioneuvosto. Saatavilla 25.10.2019 <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161662>

- Ranta, J. & Kuula-Luumi, A. (2017). Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.), *Tutkimushaastattelun käsikirja* (s. 413–426). Tampere: Vastapaino.
- Ruusuvuori, J. & Nikander, P. (2017). Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.), *Tutkimushaastattelun käsikirja* (s. 427–444). Tampere: Vastapaino.
- Sakasti. Seurakuntatyö. Kasvatus. Rippikoulu. Vihreät riparit. Saatavilla 14.2.2019
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content3313F7>
- Sakasti. Seurakuntatyö. Kasvatus. Ympäristökasvatus. Saatavilla 1.4.2019
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content244EEC>
- Sakasti. Seurakuntatyö. Ympäristö. Ilmastolaskurin käyttö on lopetettu: kehitteillä uusi ratkaisu. Saatavilla 1.4.2019
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=Content28BF01>
- Sakasti. Seurakuntatyö. Ympäristö. Ilmastonmuutos. Earth Hour. Saatavilla 14.2.2019
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content38567A>
- Sakasti. Uudistukset ja hankkeet. Rippikoulu-uudistus. Saatavilla 3.4.2019
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content1FBAAA>
- Sakasti. Viestintä. Markkinointi ja kampanjat. Ekopaasto-kampanja. Saatavilla 14.2.2019
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?Open&cid=Content2ED50B>
- Sipiläinen, I. (2010). Ympäristöasiat kirkossa nyt. Teoksessa I.Sipiläinen & P. Tukeva (toim.), *Ympäristökasvatus seurakunnassa* (s. 31-47). Helsinki: Kirjapaja.
- Sosiaalialan AMK-verkosto. (2016). Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. Saatavilla 11.10.2019
<https://www.innokyla.fi/documents/1167850/5e8f1ef1-7a5b-4dfb-a629-0ea09dbfe904>
- Stephen, A. R. (2010). *Sustainable Development Handbook*. The Fairmont Press. Saatavilla 5.6.2018
<https://ebookcentral.proquest.com/lib/diak/reader.action?docID=3239039&ppg=445>

- Stone, M. (2010). *Center for ecoliteracy. What is education for sustainable living?* Saatavilla 5.6.2018. <https://www.ecoliteracy.org/article/what-education-sustainable-living#>
- Suomen evankelisluterilainen kirkko. (6.4.2017.) Uutishuone. Tiedotearkisto. 2017. Huhtikuu. ”Kukaan ei jää yksin” – suomalainen rippikoulu on yhä suosituimpi. Saatavilla 10.4.2019
<https://evl.fi/uutishuone/tiedotearkisto/-/items/item/12112/%E2%80%9DKukaan+ei+jaa+yksin%E2%80%9D+-+suomalainen+rippikoulu+on+yha+suositumpi>
- Suomen evankelisluterilainen kirkko. (i.a.) Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2010. Saatavilla 30.5.2018
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/FE7B9AB5E16C67D8C22578680029A4E0/\\$FILE/KH_diplomik%E4sikirja_taitto_11%203.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/FE7B9AB5E16C67D8C22578680029A4E0/$FILE/KH_diplomik%E4sikirja_taitto_11%203.pdf)
- Suomen evankelisluterilainen kirkko. (i.a.) Suomen evankelisluterilaisen kirkon ilmasto-ohjelma. Saatavilla 30.5.2018
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A09C334372194320C225773E002F1F1C/\\$FILE/KH_ilmasto-ohjelma_nettti.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A09C334372194320C225773E002F1F1C/$FILE/KH_ilmasto-ohjelma_nettti.pdf)
- Suuri Ihme –rippikoulusuunnitelma 2017. *Elämää Jumalan kasvojen edessä.* Suomen ev.lut. kirkon julkaisuja 60. Kirkko ja toiminta. Kirkkohallitus. Saatavilla 10.4.2019
<https://evl.fi/documents/1327140/39461555/Suuri+Ihme+-+Rippikoulusuunnitelma+2017/758d0926-f7b9-3e63-bc2b-93ffaab30f90>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.* (11., uudistettu laitos). Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitleminen Suomessa.* Saatavilla 28.3.2019
https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Uitto, A. & Saloranta, S. (2017). Subject Teachers as Educators for Sustainability: A Survey Study. Saatavilla: <https://www.mdpi.com/2227-7102/7/1/8/htm>
- Uitto, A., Juuti, K., Lavonen, J. & Meisalo, V. (2004). Who is responsible for sustainable development? Attitudes to environmental challenges: A survey of Finnish 9th grade comprehensive school students. Teo-

ksessa A. Laine, J. Lavonen & V. Meisalo (toim.), *Current research on mathematics and science education. Proceedings of the XXI annual symposium of the Finnish association of mathematics and science education research* (s. 80–102). Saatavilla:

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.138.7724&rep=rep1&type=pdf#page=80>

United Nations (i.a.) Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. Saatavilla 16.8.2019

<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>

Värri, V-M. (2018). *Kasvatus ekokriisin aikakaudella*. Tampere: Vastapaino.

Ympäristöministeriö (i.a.) Ympäristö. Kestävä kehitys. Mitä on kestävä kehitys.

Saatavilla 18.5.2018 <http://www.ymparisto.fi/>

[fi/ymparisto/kestava_kehitys/mita_on_kestava_kehitys](http://www.ymparisto.fi/ymparisto/kestava_kehitys/mita_on_kestava_kehitys)

Ympäristöosaava ammattilainen (i.a.) Sosiaali- ja terveysala. Kestävä kehitys.

Kulttuurinen kestävyys. Saatavilla 29.5.2018

[http://www.ymparistoosaava.fi/sosiaali-ja-](http://www.ymparistoosaava.fi/sosiaali-ja-terveysala/index.php?k=22588)

[terveysala/index.php?k=22588](http://www.ymparistoosaava.fi/sosiaali-ja-terveysala/index.php?k=22588)

Ympäristöosaava ammattilainen (i.a.) Sosiaali- ja terveysala. Kestävä kehitys.

Sosiaalinen kestävyys. Saatavilla 29.5.2018

www.ymparistoosaava.fi/sosiaali-ja-terveysala/index.php?k=22587

LIITE 1. Haastattelurunko

Kestävän kehityksen kasvatuksen määrittely ja merkitys:

- Mitä kestävän kehityksen kasvatusta on?
- Miten tärkeä osa kestävän kehityksen kasvatusta on mielestäsi rippikoulu-
kasvatusta?
- Millaisia kestävän kehityksen kasvatuksen tavoitteita työssäsi rippikoulu-
ssa sisältää?

Kestävän kehityksen kasvatustapahtumat:

- Millaisia menetelmiä käytät kestävän kehityksen kasvatukseen rippikoulu-
koulussa?
- Kuinka usein kestävän kehityksen kasvatusta näkyy työssäsi rippikoulu-
koulussa?
- Millaiset kestävän kehityksen kasvatustapahtumat koet toimiviksi?

Seurakunnan yhteinen kestävän kehityksen kasvatusta:

- Millaiset yhteiset tavoitteet seurakunnan rippikoulu-työssä on kestävän
kehityksen kasvatuksessa?
- Miten seurakunnan rippikoulu-työssä näkyy kestävän kehityksen näkö-
kulma?
- Millä tavalla nuoria voisi osallistaa kestävän kehityksen kasvatusta
suunnitteluun?
- Millä tavalla kestävän kehityksen kasvatusta arvioidaan?

Nuoren elämäntahdein huomioiminen:

- Miten nuorten ennakkotieto kestävästä kehityksestä voidaan ottaa
huomioon?
- Miten ympäristö- ja sosiaalinen nuorten keskuudessa on teillä näkynyt?
- Ketkä voisivat toimia kestävän kehityksen esikuvina rippikoulu-
luisille?
- Miten itse voisit toimia esimerkkinä?

Kestävän kehityksen kasvatuksen haasteet ja mahdollisuudet:

- Millaisia haasteita koet kestävän kehityksen kasvatuksessa?
- Mitä hyötyjä ja mahdollisuuksia kestävän kehityksen kasvatuksesta on?
- Miten kestävän kehityksen kasvatusta soveltuu rippikoulun opetussuunnitelmaan?
- Miten kestävän kehityksen kasvatusta seurakunnan rippikoulutyössä tulisi kehittää?

Mitä muuta haluaisit vielä sanoa?

LIITE 2. Saatekirje

Hei!

Olen Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi-diakoni-opiskelija, ja olen teke-
mässä opinnäytetyöhöni liittyvää laadullista tutkimusta kestävän kehityksen
kasvatuksesta rippikoulutyössä. Tarkoituksena on selvittää, miten kestävän ke-
hityksen kasvatusta toteutuu seurakunnan rippikoulutyössä, mikä sen merkityk-
senä nähdään ja millaisia menetelmiä siihen käytetään. Tämän lisäksi tavoit-
teena on saada selville kestävän kehityksen kasvatuksen haasteita ja mahdolli-
suuksia.

Tarkoituksena on haastatella vuonna 2019 rippikouluopetukseen osallistuvia
työntekijöitä. Haastattelut toteutetaan joko yksilöhaastatteluna tai sähköpostitse.
Kasvatusten käytyä haastattelut äänitetään tarkempaa analyysia varten, jonka
jälkeen äänitteet hävitetään. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista, ja
tietoja käsitellään anonyymisti. Haastateltavilta pyydetään kirjallinen suostumus
tutkimusta varten. Tutkimuksessa noudatetaan kaikin puolin tieteellisen tutki-
muksen eettisiä periaatteita.

Kiitos yhteistyöstänne!

Ystävällisin terveisin,

Pihla Leijo

sähköpostiosoite